МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 85 (2710)
КІиранди
21
октябрь
1962 шу
Мах 2 кеп.

ПРОПАГАНДИСТИЙ ЛОАРХІАМЕ ДЕКХАР

Сий долаши доккхеи гІулакх да пропагандиста дер. Эзараш коммунисташ ба вай республике из гІулакх доккхал а деш леладеш. Да а дац-кх Ленина парте идеяш наха юкъе йоаржаярал, цар теоретически ганзех вай вахара практике пайда эца уж Іомабарал сий долашагІа гІулакх.

Нийса вІаштІехьбаьккха лелабу шоай болх политэкономе кружока пропагандиста Наурски районерча Ленина цІерахча колхоза комплексни бригада бригадира Ф. Д. Кердинаева, юххьанцарча экономически школа пропагандиста Грозненски нефтемаслозавода инженера В. А. Лежневас, юххьанцарча экономически школа пропагандиста ЦРМЗ цеха инженера А. М. Петренкос, цу предприятей дукххача кхыча пропагандисташа. Идейни боарам лакха болаш ю цар занятеш, пропагандистски, идеологически болх организаторски балхаца мишта бувза беза а лакхара производственни толамаш дахара из мишта тІаберзабе беза а хьахьокх. Шоай кружокашка дешаш бола коммунисташи парте боацараши хІара денна нахаца болх бе Іомабу цар, кердадар довза а из балха юкъедахьа а де дезараш дІахьех, производстве хьалха латтарийи новаторийи опыт йовзара оарцагІбоах. Цу гІулакхах доккха беркат доал. Республике хьалха латтача предприятешта юкъе я нефтемаслозаводи ЦРМЗ-еи, во лелац болх Ленина цІерахча колхозе а.

Цхьабакъда, массанахьа а вІаштІехьбаьккхабац пропагандистски болх иштта дика. Ала йиш яц Грознерча тарно-мебельни комбината пропагандисташа марксизма-ленинизма теори хьийхаяц, шоаш беседаш еш КПСС Программа хьалхашка оттадаь декхараш хьехадьдац, аьнна. Цхьабакъда, нагахьа санна идеологически балхах беркат кІезига доале, цо предприятей, колхозий, совхозий партийни организацешта производственни заданеш кхоачашъяра нах оарцагІбаха кІезига новкъостал дойя, партийни пропаганда, идеологически балха организаторски лоархІам лоха хиннаб. Занятешка кІезига дийцад производства керттера дешаш. Пропагандист ма вий кердадараш балха юкъедахьара, хьалха латтаращца дІанийсъяла предприятена новкъарле еча гІулакхашца къовсам лоаттабара къахьегамхой оарцагІбаха декхарийла вар.

Валови продукци арахецара ийс бетта план кхоачаш ца яьча предприятешта юкъе я Грознера мебельнии слюдянойи фабрикаш, совнархоза кхачан промышленноста управленена чуйоагІа йиъ предприяти, иштта кхыяраш. Цига а хиннаеций промышленни предприятей конкретни экономика Іомаеш йола кружокаш? ТІаккха мишта Іомаеш хиннай цига из, нагахь санна уж предприятеш тІехьаюсаш а хилча, хІаьта пропагандисташа шоай кружокашка дешаш бола нах производственни заданеш кхоачашъяра оарцагІбоахаш а ца хилча? Укх дешара шера бокъонца теркам тІабахийта беза пропагандисташа шоай болх вахарца бувзам болаш бара, цар шоай кружокашка дешаш болча наха хьалхашка предприятей коллективаша кхоачашде дезаш дола дешаш увттадергдола, балхацара кхоачамбоацараш дІадахара къахьегамхой оарцагІбоахаргбола гІулакх вІаштІехьдаккха деза.

Пропаганда вахарца бувзам болаш хила еза яха дош ший тайпара кхетаду цхьаболча идеологически болхлоша. Цар кхетадечох, вахарца бувзам хила беза яхилга пропагандиста ше беседа еш моттигерча масалех пайда эца беза яхилга да. Шоай беседаца заводера, колхозера, совхозера масалаш дукхагІа ме хул бувзам айхагІа лерхІ цар. Вахарцара бувзам — из ювца оттаьча тема юкъе механически «моттигера масалаш» кхувлар дац, из теоретически деша чулоацам кІоаргга кхетабара, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара нах оарцагІбахара тІаерзаяь йола творчески процесс я.

Пропаганда яр духьа еш йола пропаганда хІаманна эшаш яц. Политически даьсса хабараш дезаш яц вай парти. Идеологически балхах даьнна беркат промышленностеи юрта боахамеи производство дегІайоалаяра торонаш гучаяхара, наьха къахьегама хьинар совдаккхара, керда общество хьаяра декхар кхоачашдара уж оарцагІбахара цо деча новкъосталга хьежжа лоархІ парте.

Кружокашкеи политшколашкеи занятеш еш пропагандиста гаьннара хабараш а ца дувцаш предприятешта пайдана дола хоадам болаш дола дешаш дувцаргдола гІулакх вІаштІехьдаккхар да керттера дар. ТІаккха мара вІаштІехьдаргдац эзараш нах чулоацача партийни дешарах бокъонца пайда эца.

Ховш да, пропагандистий кадраш нийса хьахаржар боккха лоархІам болаш гІулакх хилар. ХІаьта а, моттигаш я теоретически боарам лоха бола нах пропагандисталла хьожабаь. Фу пайда баргба ше хьеха предмет дика ца ховча пропагандистах? Е сакъердаме а, е наха пайда боалаш а хургьяц цун занятеш. Цудухьа пропагандисташ хила беза бокъонца из болх бовза а бовзаш, беза а безаш бола нах.

Цкъаза цхьаькха а нийслу. Дикка дийшаи пропагандистски болх дукха безаши вале а цу балха опыт йоацаш хул цхьавола саг. Цу тайпарча пропагандисташта хьеха деза пропаганда мишта е еза, уж методиках кхетабе беза. Цу гІулакха боккха лоархІам болаш да партийни дешара цІа, хІара пропагандиста цо теоретически а методически а дешашта новкъостал де деза.

ХІанзарча хьалашкарча идеологически балхах йола вай парте решенеш кхоачаш а еш дикка толамаш даьхад нах чулацара, вахарцара, коммунизм хьалъяра практикацара цун бувзам чІоагІбара. Цхьабакъда, цунах кхоачамбаь Іе йиш яц.

КПСС XXII съезд хинначул тІехьагІа дІадахача шера керда вахар хьадара йоккха опыт Іоаьый вай. Пропагандистий декхар да массанена а из опыт дІайовзийтар, парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара нах тІахьехар. Марксизма-ленинизма идеяй низ дІахьокха беза цар, политика кІоаргга кхетаяра новкъостал де деза советски наха, коммунизм хьалъяра уж оарцагІбаха беза.

„КОСМОС-10" ОРБИТЕ Я

ТАСС-а ХОАМ

1962-ча шера 17-ча октябре Советски Союзе сигала яхийтай аргІанара «Космос-10» яха Лаьттан искусственни спутник.

Спутник орбите яьккхай ер параметраш а йолаш:

— юххьанца гобоаккха ха 90,2 минут;

— Лаьттан тІехенна эггара гаьнагІа яьннача хана (апогее) 380 километр;

— эггара гаргагІа йолча хана (перигее) 210 километр;

— орбита экваторгахьарча лостама са 65 градус.

Спутника тІа оттаяьй: укх шера 16-ча марте ТАСС-о дІакхайкаяьча программага хьежжа космически аренашка деш дола тохкамаш дІахо дахьара йола Іилман аппаратура, 19,995 мегагерц частотах болх беш йола радиопередатчик, орбита элементий бокъонца цІенна бустам баккхара йола радиосистема, прибораши Іилман аппаратураи болх мишта бу Лаьтта хоамаш дара йола радиотелеметрически система.

Спутника тІа оттаяь аппаратура лерттІа болх беш я.

ХьакХоача хоамаш доашхаш я координационно-вычислительни центр.

Советски Союза къахьегамхой! ШерагІа йоаржае дерригача халкъа социалистически яхь! Ханал хьалха кхоачашъергья вай семилетка диъалагІча шера план!

КПСС ЦК тІахьехамаш тІара.

Къахьегама котало

МОСКВА, 18 октябрь. (ТАСС). Болх бе йолаялийтай искусственни хьоаса беча Черкасски завода — «доккхача химе» йоккхагІа йолча предприяте хьалхара очередь. КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои дег тІара моаршал а дохьийташ цу къахьегама коталонца даькъала йийцар Черкасски совнархоза «Химстрой» яхача треста, Украински ССР гІишлош еча министерства монтажнии специализированнии организацей СССР энергетикаи электрификацеи министерства, искусственни хьоаса беча Черкасски завода коллективаш.

Предприяте шоллагІа очередь болх бе йолайолийташ гІишлонхоша балхаш кхы а дукхагІа сихдергхиларах шоаш дог тийша хилар хайтар КПСС ЦК-и СССР Министрий Советои.

* * *

Лакхача технически боараме хьалъяьй искусственни хьоаса бу Черкасски завод. ТолашагІа йолча индустриальни балха методах пайда а эцаш, гІишлонхошеи монтажникашеи 2 миллион кубически метр совгІа лаьттанцара балхаш кхоачашдаьд, ЮтІа а йиллай, вІашагІа а еллай 65 эзар кубометр бетони аьшкабетонни конструкцеши, дІаоттаьй 3 эзар совгІа технологически оборудовани. Хьал а яь болх бе йолаялийтай 167 эзар квадратни метр балха моттиг, чуІе дІаденнад 40 эзар квадратни метр дола цІенош.

Завода коллективо арахийцай искусственни хьаьса хьалхара эзараш тоннаш.

Дезача ЦІейна

Нохч-ГІалгІай АССР моттигерча промышленноста министерства Шаьла райпромкомбината болхлоша шоашта хьалхашка латта декхараш дика кхоачашду. Продукци арахецара ийс бетта план 111,2 процент кхоачашъяьй. Етта кирпишк, тхов тІа юлла кирпишк дикагІеи дукхагІеи хилийтара чІоагІа къовсам лоаттабу цар. Къаьстта дика болх барца белгалбаьннаб коммунистически къахьегама ударникаш черепични цеха мастераш С-М. Асхабов, А. Шамсудинова, Р. Бачаев, иштта кхыбараш.

Укх деношка, Октябра сийна, шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара чуйнна къахьегаш ба райпромкомбината болхлой.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

КХОАЧАШЪЯЬЙ

Къахьегама а политически а хьинар чІоаггІа айдарца накъа болх Ведана района къахьегамхой Сийлахь-боккхача Октябра цІейна. Паччахьалкхенга юртбоахама продукташ йохкара йола шера план кхоачашъяр духьа шерра социалистически яхь яьржай районе.

Юртбоахама продукташ йохкара шера планаш хІанзле а кхоачашъяь дуккха колхозаш я. Царех я, масала, дулх дохкара план 100 процент кхоачашъяь Карл Маркса цІерах йола колхоз (колхоза председатель нов. Джабраилов, парторганизаце секретарь нов. Солсанов).

Октябра сийна, планал совгІа, кхы а дуккха дулх а кхыйола хьайбай продукташ а дІаяла лаьрхІа ба колхоза къахьегамхой.

М. ХАДЖИЕВ,
Ведана района статистически управлене инспектор.

Массаза а яхаргйола халкъа подвиг

Съездий Кремлевски Двореце хинна торжественни собрани

Шоай Даьй-мехка сийле хьаллоаттаяьча 1812-ча шера Даьй-мехка тІема турпалий Іалаьмате чІоагІа хамбеш ба советски нах.

Йоккха курал йолаш дагалувц цар эрсий эскара, ополчене, партизаний цІий Іододаш лоаттабаьча къовсаме Наполеона бІехача бІуна тІехь исторически толам баьккхача дерригача халкъа турпалера подвиг.

18-ча октябре Бородински арен тІа митинг хинначули Бородински тІема панорама хьайийлачули тІехьагІа столицерча общественноста торжественни собрани хилар Советски Эскареи ТІема-Форда Флотеи викалашца цхьана.

Съездий Кремлевски Двореца Іалаьмате йоккхача зале гулбелар столица предприятей болхлой, Подмосковьера колхозхой, Іилмани культураи деятелаш, партийнии советскии болхлой, Герзашцарча Низий тІемахой.

Іалаьмате чІоагІа тІоараш техар зале гулбеннараша новкъостий Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев, А. Н. Шелепин президиуме гучабаьлча.

Сийлахь - йоккхача халкъа подвигах къамаьл дир СССР Іилмай Академе член-корреспондента В. М. Хвостова.

Къамий кортамукъале бахьанце эрсий, украински, белорусски, вай мехка кхыча халкъаша лоаттабаьча къовсама эггара къаьгагІа, дог айдешагІа йола цхьа оагІув я 1812-ча шера Даьй-мехка тІом, аьлар цо. Вай, общественни а культурни а дегІадахкаре цІаккха а ца яйна лакхаленаш яьча советски наха, космос эггара хьалха хьайийлараша Іалаьмате чІоагІа сий деш дагакхоаб вай историца турпалеи прогрессивнии мел дар.

1812-ча шера хинна Россена духьалара тІом эггара нийсхо йоацашагІа, мехкаш довхашагІа долча наполеоновски тІемех цаІ бар. Россех вассальни мохк бе гІертар французски буржуази. Из мохк экономически а политически а гІулакхашта ший лоІаме ца хилийта, ший дукъ цун халкъашта кач долла гІертар из. Цудухьа 1812-ча шера хиннача тІем тІа къасташ хиннар вай мохк дІахо дегІабара овлан тІара дош дар: ший лоІамера паччахьалкхе а йолаш хургба из мохк е хургбац. Алхха цхьан Россе тІехьале хинна Іацар тІемах хулачох тийша. Ерригача Европа кхел а цунах тийша яр.

1812-ча шера тІом лаьтта хан шин даькъа екъаш ювц докладчика — лорадалара тІемаш даьча юкъа, наполеоновски эскар Россера экккхадьчеи агрессораш цІенбаь хІалак баьчеи юкъа.

1812-ча шера Даьй-мехка тІема Іалаьмате йоккха событи хинна Бородински тІом бувц цо.

МоастагІчоа тІехьара тІа а гІерташ, 1812-ча шера ноябрь бутт чакхбоаллаш Днепри Березинаи яхача шин хина юкъе чу а дерзадаь, лоадама хІама юхеца дуташ, Наполеона эскар хІалак дир эрсий эскаро. 1812-ча шера Даьй-мехка тІем тІа Россе халкъаша лелабаь къовсам Іалаьмате дика толам а боаккхаш чакхбаьлар. Цу тІема бокъонца вола турпал халкъ дар.

Исторически опыто тешшаме хьахьокх, белгалдаьккхар нов. Хвостова, вай мехках лийта беррига агрессораш хІалак хиланза барг ца хилар. Карл XII-чо, Наполеона, граждански тІема хана къонача Советски республикана духьал 14 паччахьалкхен интервенташа, тІехьара а, фашистски Германе яьча походех хиннар чІоагІа хьехаме да. Сенга кхача гІерталтеш хІанзара дунен доал шоашта карадерзаде дагакхоабараш! Шийгара мохк баккха тІавеначун фоарт кагъеш хиннад масса хана а вай халкъ.

ДІахо йодача хана а вай Даьхен кхерамзле лораеш ха тІа латтаргда Советски Герзашцара Низаш. Даьхе чІоагІъяраи тоаяраи чІоаггІа къа а хьегаш, машар чІоагІбара шоашкара дакъа лоацаш хургба советски нах дІахо а.

— Дуне мел латт сийле ма йойла 1812-ча шера Даьй-мехка тІема турпалий! Даим адамий дегашкахь бахалба германо-фашистски захватчикашта духьал хиннача Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тІема турпалаш! — кхайкаду нов. Хвостова.

Гулбеннараша чІоаггІа тІоараш а детташ, СССР Герзашцара Низаш, турпалера советски халкъ, Советски Союза деррига толамаш вІаштІехьдоахаш а деташ ураувттадеш а йола Коммунистически парти, Н. С. Хрущев керте а латташ йола цун ленински Центральни Комитет даькъала ювцаш доахача ловцашца чакхйоалийт цо ший доклад.

* * *

Торжественни собрани чакхъяьнначул тІехьагІа доккха концерт оттадир цига хиннараШта.

(ТАСС).

1812 шерарча Даьхен тІема сийна

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша шерра дездир 1812 шерарча Даьхен тІема 150 шу дуза ди.

Промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка, тайп-тайпарча организацешка 1812 шерарча Даьхен тІемах лекцеш йийшар, беседаш йир.

Грознерча Ленина цІерахча Двореце цу дезача денна хетаяь городерча къахьегамхой торжественни собрани хилар Советски Арме викалашца цхьана.

Торжественни собрани хьайийлар КПСС горкома секретара О. С. Беляева.

Доклад йир Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института хьехархочо исторически Іилмай доктора Н. П. Гриценкос.

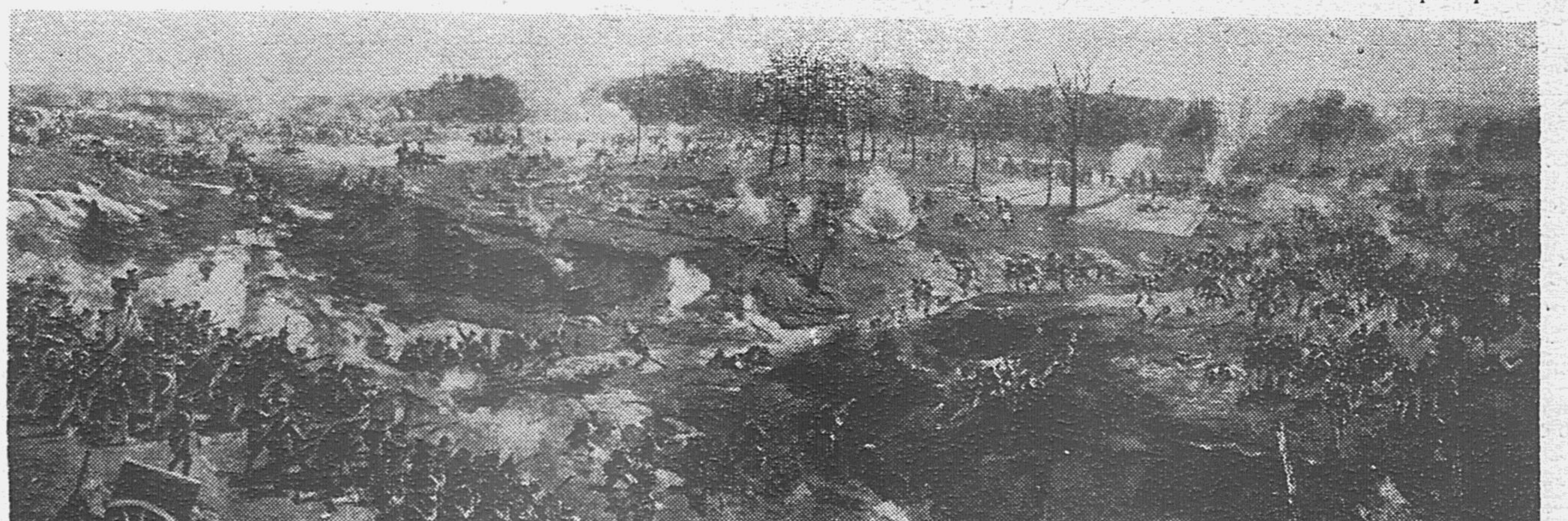
Собрани чакхйоалаш города художественни самодеятельносте дакъа лоацараша доккха концерт оттадир.

ГДР военни делегаци Н. С. ХРУЩЕВА тІаэцар

СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева 19-ча октябре Кремле тІаийцар Советски Союзе ена къамий оборона министр, эскара инарал Г. Гофман керте латта Германски Демократически Республика военни делегаци.

ВІашагІкхийттача хана Н. С. Хрущевнеи делегаце членаштеи юкъе безаме, доттагІал тІехь къамаьл хилар. Цу къамаьла юкъе дакъа лоацаш вар СССР оборона министр, Советски Союза Маршал Р. Я. Малиновский а авиаце инарал-полковник Н. П. Датаев а.

(ТАСС).

МОСКВА. ГІорваьннача эрсий художника - баталиста Ф. Рубо цІи хезза йола «Бородински тІом» яха панорама ше хиннача тайпара юхаметтаоттаяь яьннай И. Евстигнеева кулгалдеш йола советски художникий группа. Кутузовски проспекте лаьрхХІа цу гІулакха хьалдаьча кердача цІеношка дІаоттаьй панорама.

Сурта тІа: «Бородински тІом» яхача панорама фрагмент.

Э. Евзерихина сурт.
ТАСС фотохроника.

Семилетка боккха гІа

СОВЕТСКИ ИНДУСТРИ 1962 ШЕРА ИЙС БЕТТА

СССР ЦСУ хоам

КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш кхоачашъяр духьа тІагІертта къовсам лоаттабеш болча советски промышленноста болхлоша укх шера кхаь кварталаи ийс беттаи йола промышленни продукци арахецара план тІехккхоачашъяьй. Цу хьакъехьа хоам бу СССР Министрий Советерча Центральни статистически управлене.

Промышленни продукци яккхара боарам ийс бетта лакхбеннаб соахка цу хана хинначул ийси ахи процент.

Валови продукции дукхагІа дола лоархІамера промышленни продукце доакъоши арахецара йола ийс бетта план кхоачашъяьй ерригача союзни республикаша, ийс бетта план кІезиг-дукха кхоачаш ца еш йисача Туркменски ССР-гара дІаиккхача.

Цу хьалашка кхоалагІча квартала план кхоачашъяьяц Туркменски ССР, Азербайджански ССР, Киргизски ССР.

Дуккхача совнархозаша кхоачашъяьяц продукце цхьадола тайпаш арахецара план, хІаьта Калининградски, Архангельски, Липецки, Целинни совнархозаша кхоачашъяьяц ийс бетта валови продукци арахецара план а.

ЦСУ хоама тІа хьахьекхад промышленни продукце лоархІамегІара тайпаш мел арахийцад.

Ийс бетта лоаладаьд чон 40,9 миллион тонн, болат — 56,5 миллион тонн, арахийцай 43,8 миллион тонн проката, аьшка руда даьккхад 95,1 миллион тонн, мехкдаьтта — 137 миллион тонн, газ — 53,5 миллиард кубометр, кІор — 387 миллион тонн, электроэнерги яьккхай 237 миллиард киловатт-сахьат, хьаяьй металл теда 131 эзар станок, грузовой автомобилаши автобусаши — 309 эзар, машиннаькъашка гІолла лела тепловозаш — 1.110, юртбоахама машинаш 858 миллион сома маьха: тракторни сеялкаш — 117 эзар, тракторни косилкаш — 78,3 эзар, ка бола ялат чуэца комбайнаш — 59,3 эзар, хьажкІаш чуэца комбайнаш — 19,5 эзар, свекла чуэца комбайнаш — 7 эзар, силос хьокха комбайнаш — 34,3 эзар.

Соахкарчул дикка дукхагІа арахийцай гІишлой материалаш, кІадаш, тийга хІамаш. Масала, кІадаш даьд 3,7 миллиард квадратни метр, зипаш — 350 миллион квадратни метр, даьреш — 576 миллион квадратни метр. Фабрикай конвейерашкара арабаьннаб 340 миллион пар телата кога гІирс, 7,2 миллиард сома маьха тийга хІамаш.

Хьадаьд массе тайпа сахьаташ 19,3 миллион, 31 миллион радиоприемники радиолеи, 1,6 миллион телевизор, 613 эзар холодильник. Дулх даьккхад 2,7 миллион тонн, бежан даьтта — 699 эзар тонн, генарий даьтта — 1,3 миллион тонн, арахийцай 4,5 миллиард консервай банка.

Продукци соахкарчул дукхагІа яьккха яле а ийс бетта план кхоачашъяьяц чони болати лоаладара, автомобильни покрышкаш, турбинаш, химически оборудовани, кІадаш ду станокаш, трактораш, гІулакхага йода хьу, продукце цхьадола кхы тайпаш а кийчдара.

Кердача оборудованеца кийчъеш я предприятеш, механизаци а автоматизаци а еш латт производственни процессашта. Цхьабакъда, хІанз а дукха предприятеш я кхоачам хиллал керда техника производствана юкъе ца кхухьаш а оборудоване болх тоабараи технологи эргайоахаш тоаяраи йолаш йолча ерригача торонех пайда ца эцаш а.

9 бетта йола къахьегама овсарле лакхъяреи продукци яккхарга дІабода мах лохбареи план кхоачашъяьй. Соахкарча ханаца нийсийча къахьегама овсарле 6 процент лакхъеннай; цкъара даьча лоархІамех предприятей пайда 18 процент лакхбеннаб. Цхьабакъда, тоъал дукхача предприятешеи цхьайолча совнархозашеи кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъяра, продукци яккхарга дІабода мах лохбара, пайда баккхара планаш. (ТАСС).

Беррига низ—плани социалистически декхараши кхоачашдара

Республикански партийни актива собранера

Хьалхашка доккхий декхараш латт

17-ча октябре хиннача Нохч-ГIалгIай областной партийни организаце актива собране «Промышленноста, транспорта, гIишлоний предприятеша 1962-ча шера 9 бетта баьча балха итогаш а семилетка диълагIча шера паччахьалкхен плани социалистически декхараши кхоачашделга Iалашдара даькъера республика партийни организаце декхараш а» яха доклад йир парте обкома секретара нов. **Апряткина.**

Вай низ бола Даьхе, аьлар докладчика, дика камаьхал а йоалаш боккхача балхах йоал, Iалаьмате чIоагIа дегаш ура а этта. КПСС XXII съезда решенеш кхоачашъеш боахк советски нах. Мехкарча берригача къахьегамхошца нийса гIа а боаккхаш йолх Нохч-ГIалгIайчен предприятей коллективаш а.

Семилетках дIадахача кхаь шераи ах шераи 41 процент тIакхийттай республике еш йола валови продукци, итташ миллионаш сомаш мах бола товарни продукци еннай планал совнагIа. Толаме дегIаух еза-йоккхача индустре керттера доакъош: мехкдаьтта доаккхилга, мехкдаьтта чакхдоахилга, химически. Масала, доаккхаш дола мехкдаьтта 81 процент, мехкдаьттацара газ йоаккхилга — диазза, мехкдаьтта чакхдоаккхилга — 33 процент алсамдаьннад. Семилетка тIеххьарча шера лийрхIача боарамел укх шерре а тIехбаргба мехкдаьтта даккхара промысловикаш. Планах лийрхIачул дуккха а сихагIа дегIаух къахьегама овсарле. Промышленносте арахецаш йолча продукцега дIадодар чухнахьа даккхарца 26 миллион сом кходаьд.

Партийни организацешка хьалхле а йолаш, предприятешка шерра къовсам лелабу семилетка диълагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа, Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара сийленца накъа дахара тIехьа. Цунах доккха беркат доал. Еррига республика чулаьца аьлча, валови продукци арахецара ийс бетта план 103,6 процент кхоачашъяьй, цу даькъе совнархозо — 104 процент, моттигерча Советий промышленносто — 102,8 процент.

Нефтепромыслови управленеша массане а кхоачашъяьй ийс бетта план. Цу тIа а, кIедж етташ доаккхаш дола мехкдаьтта 75 процентага дIакхаьча ца Iеш совдаьннад. Дуккха итташ эзараш тоннаш мехкдаьттеи итташ миллионаш кубометраш гази яьккхай планал совгIа. Планал совгIа даьккхача мехкдаьттах эггара дукхагIа мехкдаьтта деннараш МагIалбика, Старопромысловскии Сунженскии районий промысловикаш ба. Ийс бетта план тIехкхоачашъяьй мехкдаьтта чакхдоахачеи химически промышленноста управлене предприятеша а. Планал совнагIа дуккха автомобилий бензин, парафин, фенол, ацетон, дуккхача маьхера кхыйола продукци еннай цар. Укх шера болх бе йолаеннай Грозненски химически заводе полиэтилен еш йола цехаш. Нефтемаслозаводе парафин ю цех, пхиъ конс ю кубаш. Соахка цу юкъагIа яьчул 20 процент дукхагIа мехкдаьттан химически продукташ яьй.

Иштта дика ка а йоалаш балхаш даьд машиностроене, энергетика, машиннаькъа транспорта предприятеша, моттигерча, яйгача, кхачан, промышленноста кхыча доакъой цхьайолча коллективаша.

Республика партийни организаце хадданза тIахьожам лоаттабу халкъа боахама массе даькъе а производство технически тоаяра гIулакхашта, цунах дика пайда боал. Технически прогресс сихъяра доккха дакъа лоац ГрозНИИ, Гипрогрознефта, Грозненски мехкдаьтта института специалисташа, мехкдаьтта доаккхачеи мехкдаьтта чакхдоахачеи промышленносте балхашта автоматизаци яра йолча институтий филиалаша.

Технически прогресс бахьанце лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лоац производства новатораша — изобретателашеи рационализаторашеи.

Капитальни гIишлош хьалъеш дукха балхаш ду республике. Укх шера болх бе йолаеннай Колхозное яхача юртарча кхачан машинаш еча, Наьсарен-Вокзалерча электрификацированни инструментий, Грознерча электроизмерительни приборий заводий хьалхара очередаш, «Красный молот» яхача завода чугунолитейни цехаш. 4.600 бера лаьрхIа школаш кхаьчай дешархошка, 620 моттиг йолаш ши интернат хьалъяьй. 55 эзар квадратни метр цIенош дIаденнад наха чуIе.

Промышленносте тIа-тIа шерлуш латт коммунистически къахьегама тIехьара болам.

КарагIдаьннарий лакхаленгара дика бIаргагу Iалаьмате доккхий де дезараш. Цхьабакъда, йоах дIахо нов. Апряткина, цу лакхаленашкара иштта дика бIаргагу динза дисараш, балхацара кхоачамбоацараш а. Паччахьалкхен планаши тIаийца социалистически декхараши кхоачашдара кулгалду кадраш бехктокхаме хулга эсала лeладеш, партийни а паччахьалкхен а дисциплина телхаерашца тоам лелабеш юххьанцара партийни организацеш, парте районнии городскойи комитеташ хIанз а дукха я. Планаш даим кхоачаш ца еш, паччахьалкхенна доккха зе деш дуккха предприятеши стройкаши республике хилара дола керттера бахьан из да.

3,6 миллион сом мах бола продукци шоашта тIа а юсаш, 9 бетта план кхоачаш ца еш 43 предприяти я, царех 16 предприяти совнархоза а йолаш. Цу тIехьаюсараштa юкъе 4 предприяти я хьу чакхйоахача промышленностеи гIишлон материалий промышленностеи управлене. Цу управлене начальника де доагIар даьдац тарно-мебельни комбинато (директор нов. Колесников, парторганизаце секретарь нов. Ткачев), Грозненски мебельни фабрико (директор нов. Петренко, парторганизаце секретарь хиннар нов. Козырь), слюдяной фабрико (директор нов. Яковлев, парторганизаце секретарь нов. Кажуховский) планаш кхоачашъергйола гIулакх оттадара.

Кхачан промышленноста управлене (начальник нов. Сагаев) ялх предприяти я ийс бетта план кхоачаш ца еш. Царех я шурий комбинат (директор нов. Кузнецов, парторганизаце секретарь нов. Кравцова), Наурски нахча ю завод (директор нов. Ломидзе), Сунженски маслозавод (директор нов. Сарбин). Шаьларча шекара заводо сезона кийчо во ярах сентябрь бетта шекар хьа ца деш йисар из. 16 эзар тонн свекла Краснодаре яхьа йийзар из бахьан долаш.

Укх шера даим план кхоачаш ца еш я автотрактороремонтни завод (директор нов. Блохин, парторганизаце секретарь нов. Тесля), Сунженскии Советскии леспромхозаш (директораш нн. Цинкалов, Назаров), иштта кхыяраш. Дика латтац скважинашта бурув тохара гIулакх а.

Оттаьча ассортиментах йола продукци арахецара план кхоачашъяьяц мехкдаьтта чакхдоахараша. ХIаьта а предприятешка бизза пайда эцац мощностех, дукха йоаю мехкдаьтта продукташ.

ДIахо нов. Апряткина тохкам бу гIишлонаш хьалъеча организацей балха. Областной партийни организацега дукхагIа терко яйташ да гIишлонаш хьалъяра гIулакхаш. Планах 1962 шера хьалъе езаш йола гIишлош йистеяхара эшаш дола кхоачамаш вIаштIехьдаьхадац совнархозо а. Министрий Совето а, цар организацеша а. Цудухьа республике 9 бетта йолча капитальни вложеней 79 процентах мара пайда ийцабац. Совнархоза гIишлоний управлене шера йола подрядни балхий план 59 процент мара кхоачашъяьяц. Ийс бетта йола план «Чечингстрой» треста 65 проценти, «Сельстроя» 66 проценти, «Чечингводстроя» 70 проценти мара кхоачашъяьяц.

ГIишлоний организацей материально-производственни база дегIайоалаярга дIаяхийтаяр семилетка диълагIча шера лоархIамболлаш йола средстваш. Цхьабакъда, совнархоза гIишлоний управленеи «Чечингстрой» трестои цу средстваех бизза пайда а эцанзар, хIаьта балхаш соахка укх ханналца даьчарел кIезигагIа а даьд. Республика госпланои (нов. Брыксин), дахчах хIамаш еча промышленностеи гIишлоний материалий промышленностеи управленеи (нов. Герасимов) гIалаташ дувлийтад кирпишк хьаяра балхаш тIехь, цу гIулакхо эшачул дукхагIа продукци арахецийтай. Республика Министрий Совето хIанз а тIехь могийташ да кагий заводаш хилар. Геттара во латт чуIе цIенош хьалдара гIулакх. Ийс бетта къахьегамхошка 38 эзар квадратни метр хиллал дола цIенош, е 1200 шишша цIенах латташ йола квартира дIакхаьчаяц. 20 эзар квадратни метр хиллал чуIе цIенош дисад совнархоза гIишлонхоща хьал ца деш. ГIишлонаш хьалъяра балхашта индустриализаци яра хьакъехьа доккхий къамаьлаш дарал совгIа хIама дац. Хьажал шоай, цIенош деш йола комбинат хIанз а йолаялийтаяц болх бе. Из пхезлагIа йилла ха я.

Промышленносте а гIишлош хьалъеча массанахьа а нийса лоархIам бац къонача кадрай. Духхьал цхьан совнархоза системе 500-нел дукхагIа дипломированни специалист ва шоай специальностех доаца балхаш деш. Боахама кулгалхоша, сендухьа да а хац, дIаувттабац уж кулгалде дезача балхашка, цу къонача инженераштеи техникаштеи юкъе дика болх булургболаш бола специалисташ кIезига беце а. Из цIенхашттара гIалат сихха дIадаккха деза.

Семилетка диълагIа шу йистедала, йоах ше йистевоаллаш нов. Апряткина, кхаь беттал кIезигагIа ха йисай, бакъда, де дезараш хIанз а дукха да.

Республика партийни организаце керттера декхар да паччахьалкхен плани социалистически декхараши кхоачашделга Iалашдар. Парте обком, горкомаш, райкомаш, промышленноста, транспорта, гIишлоний предприятей еррига юххьанцара партийни организацеш декхарийла я къахьегамхошта юкъера организаторскии политически болх чIоагIбе, хIара кулгалхо шийга дIаденнача гIулакха бехктокхаме хилар лакхде.

Шеко яц, Нохч-ГIалгIайчен промышленноста, транспорта, гIишлоний предприятей къахьегамхоша шоай деррига низаш производства долаш долча кхоачамех дикагIа пайда эцара а семилетка ханал хьалха кхоачашъяри Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 45 шу дизара сийленца накъа дахари духьа лоаттабеча къовсаме, партийни организаце кулгал а деш, керда толамаш дахара а тIадерзоргхиларах.

☆ ☆ ☆

3 шереи 9 беттеи планал совгIа 40 млн. сома маьха продукци арахийцай Грозне промышленносто, аьлар пренеех эггара хьалха къамаьл даьча парте Грозненски горкома секретара нов. **Тонконогова,** толаме кхоачашъяьй укх шера 9 бетта план.

Цхьабакъда, шоай планаш кхоачаш ца еш 23 промышленни предприяти я городе, цу даькъе «Красный молот» яха завод, ГАРО, кхыяраш а йолаш.

Iалаьмате доккха беркат да Iалама газ. Укх шера 9 бетта пайда хьа ца эцаш алашца йоагаяьй 81,5 млн. кубометр газ. Цо хьахьокх 25 процент газ зехьа йовш хилар.

Технически прогресс чакхъяккхара болх во лел моттигерча, кхачан, хьу чакхйоахача промышленноста предприятешка.

Во латт къахьегама овсарле лакхъяра гIулакх мехкдаьтта чакхдоахачеи химическии промышленноста предприятешка, къаьстта во да цу предприятешка прогулаш дукха хилар, кадраш дукха хувцалуш хилар.

Производствана доал дара структура дIахо эргаяьккха тоаяра производства доакъош вIашагIтохара хьакъехьа ленинградцаша енна предложенеш юкъеяхьа еза ха хьатIакхаьчай.

Доккхий кхоачамбоацараш да гIишлош еча организацешка. Городерча къахьегамхошка хьа ца кхоачаш дисад 14 эзар квадратни метр хиллал чуIе цIенош. Во лел химзавода, «Красный молот» яхача завода лоархIамера промышленни объекташ хьалъелга а.

ДIахо къамаьл даьча «Горскнефта» парткома секретара нов. **Ивакина** аьлар, мехкдаьттахой коллективо укх шера 9 бетта йола валови продукци арахецара план 105,3 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле планал 6,6 процент лакхъяьй, планахчул 4 процент лохбаьб мехкдаьттаи газеи тонн яккхарга дIабода мах, 40 эзар сом совгIа ахча кходаьд, 195 эзар сом совгIа экономически эффект еннай производствана юкъейихьача 121 рационализаторски предложене. Семилетка 4 шера кхоачашъе аьнна тIаийца хинна декхараш 3 шереи 8 беттеи, вешта аьлча 1962 шера 1 сентябре, кхоачашдир «Горскнефта» къахьегамхоша. Из аьттув тха баьккха керттера бахьан да шерра боаржабаь массово-политически болхи коммунистически къахьегама тIехьара социалистически яхьи. Цу юкъа коммунистически къахьегама коллективи ударники яха цIи еннай 13 коллектива а 70 совгIча сага а. Мелови мехкдаьтта доалла керда моттиг гучаяьннай тха, 65 процент дукхагIа доаккх оаха из хIанз.

Цхьабакъда, тха толамаш кхы а доккхагIа хургдар нагахьа санна мехкдаьтта управлене мехкдаьттеи гази дIакхахьара план кхоачашъяь хиннаяларе. 1963 шера хьалхарча ах шера йистеяргйолаш нефтепровод йиллара проектни балхаш сихде а хий Iалашдара системана реконструкци яра хьакъехьеи чуIе цIенош хьалдара хьакъехьеи парте обкома яь решенеш кхоачашъе а еза совнархозо.

КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш кхоачашъеш, цун шу дузача денга дикка къахьегама толамаш даьха накъа енай Грозненски мехкдаьтта химически завода коллектив, — аьлар химзавода аппаратчика нов. **Олещенкос,** — Советски Союзе а эггара хьалха полиэтилен арахеца производство вIашагIъеллар тха завода инженерийи техникийи коллектив я. ДукхагIа доах феноли ацетони, болхлоша хадданза шоай квалификаци лакхъеш хилар бахьан долаш къахьегама овсарле 23 процент лакхъеннай, спирт хIанз денз 15 процент дукхагIа доахаргда, арахецача продукце дикал лакхъеннай.

ХIаьта а, капитальни гIишлош хьалъяр санна дола лоархIамера балхаш тIехьа ца дусаре, тха толамаш кхы а доаккхегIа хургдар, дIадаха дезача кхоачамбоацарех да цхьаболча болхлоша къахьегамеи технологически дисциплина телхаелга.

ВIашагIъелла кхо шу мара деце а, тха къонача коллективо укх тIеххьарча шера кIезига балхаш даьдац мехкдаьтта промыслашкеи мехкдаьтта чакхдоахача заводашкеи автоматизаци чакхъяккхара даькъе, аьлар мехкдаьтта промышленносте комплексни автоматизаци яра Ерригсоюзни Iилма-тохкама института Грозненски филиала директора нов. **Шишкина**. Автоматика оборудовани маэшша дика ца хилар а хьоахадаь, цо кертагIа даьхар из гIулакх тоадара наькъаш. Автоматика средстваш хьаеча заводо цу хьакъехьа ший болх тоабе беза. Автоматика балха юкъеозара хьалха лаьттача «Старогрознефто» из гIулакх мелдалийтар, района кулгалхоша цу гIулакха бизза лоархIам ца бар бахьан долаш хилар, белгалдоах нов. Шишкина.

Цхьан юккъагIа аьнна дIайолаяь кампани яц автоматизаци, аьлар цо. Промышленносте, берригача халкъа боахаме хадданза комплексни автоматизаци елга — иштта да парте хьалхашка оттадаь дуккхача хана дIаьх а лургдолаш дола цIенхашттара декхар.

1957-ча шера Ведана районе, аьлар парте райкома секретара нов. **Магомадова**, хьалъе йолаяьй 400 моттиг йола школа. 1961-ча шерага кхаччалца цхьаккха болх баьбац из школа йистеяккхараи хьехархошта лаьрхIа хьалдеш дола бархI квартира йола цIа даьдаккхараи. Цу балхашта паччахьалкхено хьахийцача ахчах хайра пайда ийцабац.

Иштта во лел № 8 йолча школа-интернате деша багIача нохчий кхалнаха чуIе общежити хьалъелга а. Масала, укх шера цу гIулакха паччахьалкхено хьахийцадар 180 эзар сом ахча, бакъда, ийс бетта 48 эзар сомах мара пайда ийцабац гIишлонхоша. ХIанз цхьаккха болх а бац цига. Оаха дех уж объекташ сихагIа йистеяхара новкъостал делга.

Ведана юрта йиллай слюдяной фабрика филиал, йоах нов. Магомадова. ХIанз цига болх беш 200 кхалсаг я. Царех дукхагIбараш 5—6 километр гIаш балха ух. Къаьстта терко е еза слюдяной фабрике балха боахкача кхалнаьха бераштa яслеш, берий бешамаш хьаеллара. Махулла сихагIа вIаштIехьдаккха деза кхалнах балха кхувла транспорт хургйола гIулакх а.

КПСС XXII съезда решенеш толамца кхоачашъяра, Сийлахь-боккхача Октябра сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, чуийнна къахьегаш я «Красный молот» яхача завода коллектив, аьлар завода токара нов. **Крапивина.** Валови продукци арахецара план кхоачашъяьй 102,7 процент, товарни продукци — 103 процент, къахьегама овсарле планал совгIа лакхъяьй 2,1 процент, хIаьта планал совгIа дуккха продукци ара а хийцай. Оаха лаьрхIадар семилетка диълагIча шера план 5 декабре кхоачашъе, цхьабакъда, из декхар оаха кхоачашдергда Октябра 45 шу дуза ди тIакхоачаш.

Заводе болх беш 816 коммунистически къахьегама ударник ва, 1700 болхло из сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш а ва.

Бакъда, тха завода балха юкъе дукха кхоачамбоацараш да хIанз а. Номенклатура план кхоачашъяц заводо. Цун керттера бахьан да механически цехашкара болх ледара латтилга. Оаха совнархозагара дех, уж цехаш металл тедаш йолча кердача оборудованеца Iалашъяр. Сталелитейни цехе хIанз а тIехь латт мазут дIоахдеш йола пишкаш. Сталевараша дех совнархозагара цехе цхьаькха а электропишк оттаелга. Кердача помещене болх беш ба чугунолитейщикаш, цхьабакъда тIеххьарча хана гIишлонхоша лаьгIдаьд цигара балхаш, къаьстта дех оаха уж балхаш сихдар.

Завода коллективо дош лу шийна хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде.

Промпродтоварий министра нов. Асхабова дувц Сийлахь-боккхача Октябра сийна яхье баьннача кхачан продуктай предприятей къахьегамхоша укх шера даьхача толамех. Валови продукци арахецара ийс бетта план 104,9 процент кхоачашъяьй, кходаьд 610 эзар сом ахча. Дикка лакхъеннай къахьегама овсарле. ДукхагIа хулаш латт коммунистически къахьегама сийлен цIи яьккха коллективаш, бригадаш, сменаш.

Цхьабакъда, хIанз а тIехь эшшача тайпара йоккхача ассортиментах арахецац хьоарах яь хIамаш, кондитерски изделеш. Махулла сихагIа болх бе йолаялийта еза Грознера № 4 йола маькх ю завод. Эргаяьккха тоае еза маькх ю комбинат. Массехк шу да Грозне цаI мара йоаца пивзавод шеръеш латта. Уж балхаш хIанз а йистедаьннадац. Тайп-тайпарча ассортиментах продукци арахецара эггара хьалха эшаш я, йоах нов. Асхабова, толашагIа йола техника, производства процессашта шерра автоматизации механизации елга. Уж лоархIаме балхаш во лел тха предприятешка. Самашкински консервни заводе цхьа цех хьалъю диъ шу даьннад. Из йистеяьлча шера миллионаш банкаш консерва арахеца йиш я. Iалаьмате эсала лел соко-экстрактни завод хьалъелга а. Уж балхаш сихагIа чакхдахара тхона бокъонца новкъостал де декхарийла я республика гIишлоний организацеш.

Дукха кхоачамбоацараш да тха предприятей балха юкъе а. Цхьайолча предприятеша кхоачашъяц планаш, во продукци арахец. Беррига низ тIабохийтаргба оаха уж дIадахара.

Коммунизма материально-технически база хьалъяра хьакъехьа парте вайна хьалхашка оттадаь декхараш доккхий а бехктокхаме а да, аьлар совнархоза председатела нов. **Евсеенкос.** Уж сийлен декхараш толамца кхоачашдара чIоагIа къахьегаш ба промышленноста болхлой. Совнархоза предприятеша 9 бетта план кхоачашъяьй 104 процент. Цу лоацца хана болх бе йолаеннай 3 машиностроительни завод, хIаьта цхьайолча заводашка арахеца йолаеннай керда продукци. Совнархоза цхьайолча предприятеша планал совгIа хIанзле дуккхача маьха продукци арахийцай. Из гIулакх карагIдаьннад чурча торонех дикагIа пайда эцарах, къахьегама овсарле лакхъярах, керда техникеи, технологии балха юкъе яхьарах, производственни процессашта автоматизации механизации ярах, предприятей керттерча фондаех пайда дикагIа эцарах, иштта кхыдола пайдане гIулакхаш вIаштIехьдахарах.

Нов. Евсеенкос дIахо дувц КПСС ЦК-аи Советски правительствали новкъосталца республике тIеххьарча хана дуккха керда промышленни предприятеш хьалъелга. Иштта дегIайоагIа къаман кадраш а. Доккхий толамаш даьхад совнархоза комсаш лелаеча совхозаша а. Соахкарчул 28 эзар тонн дукхагIа комсаш чуийцай укх шера. Иштта тIеххкхоачашъяьй сомаши баьца дааращи гулдара план а.

Цхьабакъда, белгалдоаккх нов. Евсеенкос, толамаш совдаха торо хургъяр, нагахьа санна, балха юкъе цхьадола кхоачамбоацараш децаре. Цхьайолча предприятеша 9 бетта план кхоачашъяьяц. План кхоачаш ца яьрех я Старопромысловски автотранспортни контора, Шалински шекара завод, аьшкабетонни конструкцей завод, мебельни фабрика. Ла мегаргдолаш дац къахьегама дисциплина телхаелга, алапе фондай перерасход елга. ГIишлош хьалъеча цхьайолча организацеша план кхоачаш ца яра керттера бахьан да болх дика вIаштIехьбаьккха ца хилар, кердадар балха юкъе кIезига кхахьар, къахьегама дисциплина телхаяр, иштта кхы а. ЧIоагIа новкъарле еш гIулакх да болхлой ца тоъар а, заказчикаша шоай болх ледара лелабар а.

Укх деношка, йоах нов. Евсеенкос дIахо, совнархоза заседане чIоаггIа дийцар уж дешаш, хIаьта сихагIа кхоачамбоацараш балха юкъера дIадоахаргдола наькъаш белгал а даьхар. Цу гIулакха къаьстта теркам тIабахийта беза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

Нов. Евсеенкос тешал ду совнархоза берригача коллективо хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдергхилара а, хIаьта Октябра цIейна доккхийча къахьегама толамашца накъа гIоргхилара а.

Валови продукци арахецара 9 бетта план 107,1 проценти, къахьегама овсарле лакхъяра план 107,6 проценти кхоачашъяьй тха коллективо, аьлар Нефтемаслозавода партийни организаце секретара нов. **Захарченкос.** Октябра сийна керда толамаш доахаш доккхача хьинарца къахьегаш ба укх деношка беррига болхлой. Дика лел заводе ИТР-а болх а.

Нов. Захарченкос дIахо белгалдоах, завода балха юкъе нийслуш дола кхоачамбоацараш. Геттара чIоагIа терко е езаш да, аьлар цо, цхьа гIулакх. Заводо план 100 процентал тIехкхоачашъю, хIаьта планах массаза а 100 процент мара бедал хилац. Цудухьа шу чакхдоалаш бедал ца тоъаш дисара кхерам ба. Из гIулакх дика тахка а техка вай планови организацеша вIаштIехьдаккха деза. Мехка цхьайолча предприятешка хIанзле кердадар юкъе а кхувлаш эргабаьккхаб планироване болх. Цар опытах пайда а эцаш планирование тоае еза махулла сихагIа вай республике.

Къамаьл чакхдоалаш нов. Захарченкос завода коллектива цIерах дош лу тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

Беррига советски нах санна укх цIейна хьалхарча деношка къаьстта хьинар лакхденна къахьегаш я № 2 йолча Нохч-ГIалгIай автотреста АТХ-а коллектив, аьлар цу боахама шофера нов. **Хаджиева.** Мухьаш кхахьара кхоалагIча кварталера паччахьалкхен план 105,4 процент кхоачашъяьй тха боахамо. Тхоай торонаш дикка тахка а техка, лаккхара социалистически декхар тIаийцар оаха мухьаш кхахьара шера план ханал хьалха кхоачашъе.

Республика колхозаштеи совхозаштеи ялат, шекара свекла чуэца, силос дIайолла новкъостал деш хиннай тха машинаш.

Шоашта новкъостала яхийтача автомашинех пайда эцилга геттара во вIаштIехьдаьккхадар «Красноармейскийи» «Назрановскийи» совхозашка. Цу совхозий болхлой гайна бувлар балха ара.

ДIахо шоай боахамера кхоачамбоацараш дувц нов. Хаджиева. Къахьегама дисциплина телхаеш бола къаьст-къаьста шофераш кхетабара АТХ кулгалхоша а партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша а боккха болх бу, аьлар цо.

Укх тIеххьарча шин шера виъ директор хувцавеннав № 2 йолча АТХ. Кхоачаш боахам байза а валалехьа директор хувцаш хилча, тIаккха фу болх хул цунах?

Контрольни цифраш тIа 11 процент мара ца лийрхIача метте, семилетка хьалхарча кхаь шера промышленни продукци 27 процент дегIаяр белгалдаьккхар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела нов. **Сухина.** Укх шера 9 бетта план 102,8 процент кхоачашъяьй. Дуккха а керда тайпа продукци арахийцай моттигерча промышленноста предприятеша. Цхьабакъда, аьлар цо, йолаш я шоай еррига торонех пайда ца эцаш предприятеш а. Министрий Совета чуйоагIача предприятеех 6 предприяти я 9 бетта план кхоачаш ца еш. Министерствай кулгалхоша новкъосташа Висаитова, Асхабова, Галкова, Инаркаева, городийи районийи исполкомаша предприятей болх кIоаргга Iомабеш ца хилар дувц цо дIахо.

Наха чуIе цIенош хьалдара 9 бетта план 73 процент мара кхоачашъяьяц. Из болх къаьстта вогIа лелабу «Чечингстроя». Цо хIанз а хьалъяьяц Наьсаре, Ведана, Урус-Мартане интерната общежитеш, Грозне педучилища общежити, иштта кхыдола гIирсаш. Иштта кхоачашъяьяц юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи министерствага гIолла еш йола гIишлош, школаш, кхыйола культурни гIишлош хьалъяра план а.

Паччахьалкхенна рузкъа мамогга кходара, зехьа ха ца йоаяра лерттIа йоакхо еш бац цхьайолча промышленни предприятей, стройкай кулгалхой. Сметах лаьрхIачул дукхагIа ахча а материалаш а ухийт наха чуIе хьалдеча цIеношка, материалаш юстара ухаш моттигаш а я. Укх тIеххьарча хана Министрий Совето даьча тохкамех гучаяьннай финансови дисциплина телхаеш, паччахьалкхен ахчаш а материалаш а лечкъаеш моттигаш. Уж гIулакхаш къаьстта дукха да кхачан предприятешка. Уж зуламаш дIадахара наькъаш дувцаш нов. Сухина къаьстта белгалдоаккх материально-бехктокхамерча гIулакхаш тIа хьожабеш бола нах массе оагIорахьара тахка а техка, бокъонца байза а байза мара хьожабе йиш йоацилга.

— «Старогрознефта» нефтеуправлене коллективо 9 бетта йола мехкдаьтта даккхара план 108,9 проценти газ яккхара план 102 проценти кхоачашъяьй, хIаьта продукцега дIадодар 3,3 процент лохдаьд, аьлар 1-ча промысла инженера нов. **Бесединас.** Цу гIулакхо торо хилийтай 230 эзар сом кходе.

Дикка толамаш даьхад, тха 1-ча промысла а. 9 беттаи 15 дийнахьеи кхоачашдаьд оаха шера дола декхараш. Укх тIеххьарча шерашка доккхий толамаш даха торо хилийтай Хаян-Корт яхача моттигера доаккхача мехкдаьтта.

Коммунистически къахьегама цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я тха коллектив. Из къовсам лоаттабеча 11 бригадахи цехахи 7-нена сийлен цIи еннай. 43 сага еннай коммунистически къахьегама ударник яха цIи.

ЛоархIамерча кхоачамбоацарех да яхаш дийцар цо газопровод ца хилар бахьан долаш газ арахьа йоагаяр, мехкдаьтта чудоттараи транспортировка яраи эшача гIулакхашта хьахийцача ахчах пайда ца эцар, наха чуIе цIенош хьалдара гIулакх эсала лелаш хилар.

Ше йистейоаллаш аьлар нов. Бесединас, тха промысла коллективо областной партийни актива дош лу, Октябра 45 шу дузача денга семилетка диълагIча шера план кхоачашъе.

Оаха 9 бетта йола гIишлош хьалъяра план 75 процент мара кхоачаш ца яро а хьахьокх, аьлар совнархоза гIишлоний управлене начальника нов. **Сидорова,** тха балха юкъе лоархIамера кхоачамбоацараш хилар. План кхоачаш ца яра керттерчарех бахьан да, йолаяь объекташ управлене дукха хилар а цу объекташка юххьанца деш хиннараш миссел дукха балхаш ца дар а. ЛоархIамерча кхоачамбоацарех да цхьайолча гIишлоний управленешка балхаш лерттIа вIаштIехьдаьха ца хилар, механизмех бизза пайда ца эцар.

Производственни балхашта чIоаггIа новкъарле ю, йоахар цо, къахьегама дисциплина эсала хиларо. Геттара эсала балхаш ду субподрядни организацеша, цар шера йола план 30 процент мара кхоачашъяьяц.

Дикка новкъарленаш ю тха балхашта технически документацеши чертежаши кийча ца хиларо а.

№ 7 йолча гIишлош хьалъеча управленена тоъаш вацар 2 эзар болхло яха къамаьл нов. Сидорова дича, нов. Трофимова аьлар:

— Республикерча промышленносто дика болх бу, хIаьта гIишлонхой тIехьабисаб. ВIаштIехьдаккхха деза шин сменах болх белга. Болхлой тоъац яхар а тамашийна къамаьл да, Нохч-ГIалгIайчен шортта ба болхлой. ЛерттIа торонаш вIаштIехьа а яьха, хьаэца беза нах. Нов. Сидоров, йоахар нов. Трофимова, Iа актива дош лой а болх мишта тоабергба аьнна хоадамболлаш жоп луш-м вац хьо партийни организацена. Библиотека а типографи а санна йола культурно-бытовой объекташ хьалъяь ца йоахаш лоаттаяр вIалла мегаргдац аьлар нов. Трофимова.

ДIахо нов. Трофимова дийцар совнархоза гIишлош яйтара управлене а цун начальника нов. Сидорова а де деза хоадамболлаш дола гIулакхаш: болхлой Iалашбар, шин сменах болх белга вIаштIехьдаккхар, механизмех бизза пайда эцар, управлене цу хьакъехьа де лаьрхIараш хьа ца дувцарах нов. Сидоровх бехк а боаккхаш.

Нов. Сидорова транспортахи, болхлоехи, материалехи дола дешаш къоастадеш да тхо, яха къамаьл даьчул тIехьагIа нов. Трофимова аьлар йолаш йолча транспортах бизза пайда эце, цо кхоачамбергба. Къаьстта белгалдаьккхар цо, партийни организацеша механизмехи транспортехи пайда эцара гIулакха кулгалде дезаш хилар.

— Со СМУ-8 каменщиктий бригадир ва, — йоахар нов. **Ермоленко.** — Тха бригаде дика болх беш 18 саг ва, нохчий кхалнах а болаш. Укх шера тха бригадо Окружной улицах хьалдаьд 24 квартира йола диъ цIа. ХIанз Катаяме 3-гIа дола цIенош хьалдеш да тхо. Из кIезига болх бац зIамигача коллектива.

ДIаргда аз тхоаш долча кхоачамбоацараш хIанад а. Тхона кирпишк лоаттаеш я шоллагIа йолеи старопромысловскии заводаш. Дика яц цар кирпишк. Цу заводий кулгалхой гIишлош хьалъеча хуларе, гIишлонхоша цу кирпишка мел мах бу ховш баларе, царна ховргдар шоаш арахецача продукцех доахка гIалаташ.

Иштта эсала я яхаш йийцар цо бетонни изделеш а, къаьстта тховнаш тIа дехкаш дола гIайбаш а долаш. Уж изделеш хьаеча предприятей кулгалхоша къамаьл дича продукци дикагIа хилийтара шоаш де лаьрхIар хьадийцача а бакъахьа хетар сона.

Се волча предприяте аз болх бу 1958 шера денз. Сидоровгареи Беляевгареи дIаиккхача, цхьаккха а кулгалхо вайнавац сона тхоаш долча вена. Белгалдаккха безам ба са кулгалхоша болхлой лерттIа йоакхо еш ца хилар а.

Аз сай бригада цIерах дош лу, нагахь санна тхоашта мегаргйола гIишлоний материалаши, кхыдола кхоачамаши вIаштIехьдоахе, гIишлош хьалъяра план оахош 110—112 процент кхоачашъергхиларах.

Цу тIехь чакхъялар пренеш.

Партийни вахар

Партийни Iаьдалагlа йовза еза производство

(ОТЧЕТНО-ХОРЖАМИЙ СОБРАНЕРА)

Политически хьинар чIоаггIа айденна чакхъяьлар крекинг-заводе отчетно-хоржамий партийни собрани. Завода коммунисташа доккха дакъа лаьцар нов. Марьянца яь парткома отчетни доклад ювцача.

Отчет луча юкъагIа боккха болх баьб партийни организаце хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдара крекингисташ оарцагIбоахаш. Завода къахьегамхоша къаьстта дика къахьийгад укх шера. 9 бетта задани 24 сентябре кхоачашйир коллективо. Мехкдаьтта продукташ яхарга дIабода мах лохбарах дукха ахча кходаьд, хIаьта зехьа йовш хинна бедали кийча продукции 3,8 процент кIезигьеннай.

Укх шера 9 бетта соахка 9 бетта яьккхачул 17,9 процент дукхагIа яьккхай валови продукци, 18,3 процент дукхагIа лакхъяьй къахьегама овсарле. Балха тIехь кхы а доккхагIа толамаш даьхад цхьайолча коллективаша. №№ 5, 3—4, 1—2 йолча хьалха латтача коммунистически къахьегама коллективаша ханал хьалха кхоачашъяьй семилетка 4 шера план. № 5 йолча установка коллектива цIерах. хIанз ворхI шера план ялх шера кхоачашъяра тIехьа къовсам лоаттабеш ба завода къахьегамхой.

Укх шера доккхий къахьегама толамаш даьхад № 7—8 йолча коммунистически къахьегама установка технологаша а. Ремонт ца эшаш болх беш 105 дии бийсеи доаккх хIанз оборудоване.

Мехкдаьтта продукташ яхарга дIабода мах хьалхарча квартале дикка лакха бар. Цудухьа апрель бетта завода коммунисташа шоай собране дийцар арахецача продукцега дIабода мах лохбара даькъе завода парторганизаце декхарий хьакъехьара дош. Собрани хинначул тIехьагIа завода коммунисташ оарцагIбаьлар шоаш яь решени кхоачашъе, аьнна. Цу гIулакха оарцагIъяьлар завода ерригa коллектив а.

Зехьа довнзар крекингисташа хьийга къа. ШоллагIча квартале продукци яккхарга дIабода мах лохбарах кходаь ахча 440 эзар сом хилар. 9 бетта чухь продукци яккхарга дIабода мах лохбаьб 844 эзар сома.

Цхьабакъда, дерригa а гIулакхаш дац дика тоаденна завода боккхача боахаме. Масала, заводера рационализаторски болх соахкарчул лаьгIбеннаб: рационализаторех 40 саг эшаеннав, хIаьта рационализаторски предложенеш 100 совгIа кIезигагIа хиннай.

Заводе хIанз а йоаггIача тайпара терко яц ассортименти планаш кхоачашъяра. Масала, планах 18 тайпара хила езаш йола мехкдаьтта продукташ, 10 тайпара мара яц. Заводе хIанз а бизза пайда эцац йолаш йолча мощностех, установкаштеи оборудованенеи капитальни ремонт яьчул тIехьагIа болх беш яккха езача ханах кхоачамхилац, производствана юкъе кIезига кхухь керда техника. ХIанз а моттигаш я къахьегамеи технологически дисциплина телхаеш.

Уж дешаш дика кхоачашдар духьа къахьегаш ба хIанз коммунисташ. Производства лоархIамегIарча участкашка болх беш болча завода коммунисташа шоашца юг ерригa коллектив. Цу юкъе доккха дакъа лоац заводе 22 йолча участкайи установкайи партийни группаша. Къаьстта дика болх бу №№ 7—8, 20, 5 йолча а кхыча а установкай партийни группаша.

Отчетни доклад йистеяьнначул тIехьагIа пренеех чIоаггIа къамаьлаш дир. Боахама хьалхашка латта декхараш дикагIа кхоачашдергдола къамаьлаш дар № 3 йолча цеха воккхагIа волча инженера нов. Киселеи №№ 3—4, 15—16 йолча установкай операторашa нн. Лопанскеи Редькинеи даьраш. Масала, нов. Кисела критика йир планировани ярах доахкача кхоачамбоацараштa. Царех цаI да химически завода эшачул совнагIа цехо продукци хьаяр. Оператораша нн. Лопанскеи Редькинеи критика йир ремонтникашта, оборудованена е еза ремонт цар дуккхаза а тIехьаяхарахи балха тIа брак ярахи.

Керда техникеи новаторий предложенеши балха юкъеяхьарах дийцар завода керттерча инженера нов. Болотова, энергоцеха начальника нов. Абакумова, № 9—10 йолча установка начальника нов. Аронова. Заводе геттара мела лел № Г-18 йола установкеи № 43—1 йолча каталически крекинга установка блоки хьалъелга а болх бе йолайолийтилга а. Рационализаторски балха юкъе моттигаш нийслу новаторий предложенешка лерттIа ца хьожаш. Iалаьмате во бу предложенеш чакхъяхарах хьахиннача экономически пайдай лоархIам.

Организационно-массовии партийно-политическии балха дешашта хетадаь дар № 5 йолча установкерча партгруппорг хиннача нов. Константинова, № 7—8 установка агитатора нов. Новикова, № 3 йолча цеха лаборантка нов. Радочинскаяс даь къамаьлаш. Масала, нов. Константинова йийцар № 5 йолча установкерча партгруппа балха опыт. Нов. Радочинскаяс критика йир цеховойи заводскойи парторганизацей балха юкъе кIезига дакъа лоацача коммунисташта.

Собрани чакхйоаллаш дIаьхха къамаьл дир парте Грозненски горкома хьалхарча секретара О. С. Беляева. Отчетни докладах лаьца шерра решени тIаийцар собране. Отчет луча юкъагIа парткома баь болх мегаргболаш лаьрхIар.

А. СЛЕСАРЕВ.

Пропагандистий семинарий кулгалхошта

Укх деношка аргIанара пропагандистски семинарий кулгалхой республикански семинар хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи Грозненски горкомеи политически просвещене ЦIагIа. Семинара балхаца дакъа лаьцар пропагандаи агитацеи дешаш леладеча секретарашеи отделий заведующешеи.

Семинаре дакъа лоацаш хиннараша ладийгIар КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе Н. Ф. Александрова республика политически просвещене системе дешар доладеннача хьалхарча деношка белгалдаьнна хIамаш дувцаш даьча къамаьлага. Белгалдаьккхар, дукхагIа йолча предприятешка занятеш дика вIаштIехьа а яьха цхьоалагIча октябре дIайолаенна хилар а цига хьалхара темаш Iомаяь хилар а. Цу тайппара, долаш дола кхоачамбоацараш белгал а даьхар, уж дIадахара новкъостал дергдола политически хьехамаш а делар. Дикка уйла тIаяхийтар семинарий кулгалхой методически говзал лакхъяра, цу гIулакха дийцар укх тайпара дешаш: теореи практикаи дешаш политически просвещене вIаши бувзам болаш леладар, методически конференцеш яра опыт. Хоамаш деш къамаьлаш дир КПСС райкомийи Грозненски горкомеи бехктокхамерча балхаш тIа болча болхлоша.

КПСС обкома лекторски группа кулгалхочо Э. И. Лина лекци йийшар дунен халкъашта юкъера Советски Союза гIулакхаш яхача темах.

Семинара болх болабеннача шоллагIча дийнахьа пропагандисташа къаьст-къаьста группаш а яь ладийгIар: КПСС истори, диалектически исторически материализм, политически экономи, конкретни экономика, коммунистически хьехама лардаш, Iилмаи атеизмаи дешаш, политически кхетамий лардаш, кхыдараш хьехарах долча къамаьлашка. Къаьст-къаьстача темаех занятеш яра методически хьехамаш деш къамаьлаш дир Грознерча лакхерча дешара заведенешкарча опытни преподавателаша, юрта боахамеи промышленностеи специалисташа.

Семинаре дакъа лоацараштa елар пропагандиста новкъостал дергдола материалаш.

С. ВАРЛАМОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политпросвещене ЦIен заведующи.

МЕХАНИЗАТОРА ГОВЗАЛ— ЮРТАРЧА ХIАРА КЪАХЬЕГАМХОЧОА

Читински область. Iалаьмате дика патриотически болам баржаш латт областерча юрташка. Лоацца аьлча, механизаторски всеобуч ала йиш я цунах. Къахьегамхой культурно-технически кхетам лакхбара даькъе КПСС Программа тIа белгалдаьккха декхар кхоачаш а деш, сибирякаша соцам баьб хIара колхозхо, совхоза болхлои гIулакхера саги механизатора говзал Iомае декхарийла веш.

Технически кружокашка занятеш дIайолаяра дика кийчо яьй Ононски района «Путь к коммунизму» яхача юртбоахама артелерча къахьегамхоша. Хьехархой нийсбаьб, программа чIоагIъяьй, кабинеташ эшача оборудованеца кийчъяьй. БIаьш томаш керда технически литература кхаьчад библиотеке. Жа Iуй механизированни бригадаш йолча дIакхухьаргйола библиотечкаш а вIашагIтехай. Жа Iуй а хургба иштта техника Iомаеш.

Колхоза технически кабинете къаьстта дукха нах хул хIанз. БIарга чIоагIа тоам хул хоза лостам болаш тархеш тIа ядаш машиний тайп-тайпара оатхалаш бIаргаяйча. Пенех хьалтеха йоахк гойтара пособеш: чертежаш, схемаш, диаграммаш. Механизаторски курсашка дешаргдараш тIаэцара долла хIама а кийчдаь даьннад укхаза. Центральни усадьбана гаьннарча участкашка а хургья занятеш, цига а хьалдаьд цIенош, кийчъяьй классаш.

ХIара шерра шера машинаш дукхагIа хул «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Техника дика йовзаш бола нах хургба цу машинашца балхаш деш.

Сурта тIа: трактористий курсе дIаязбенна «Путь к коммунизму» яхача юртбоахама артелера къона колхозхой. (Аьрдехьара аьттехьа) Александр Комиссаров, Арес Горелов, Владимир Истомин, Владимир Мирсанов.

Э. Брюханенко сурт.
ТАСС фотохроника.

ПЛАНАЛ СОВГIА— 70 ТОНН

Шортта баьца дааращ кхедарца белгалъяьннай Грозненски № 3 йолча совхоза шоллагIча отделенера баьца дааращ кхеду Баташев Iалауддина бригада.

ДукхагIа бараш нохчийи гIалгIайи а болаш 60 саг юкъе волча цун бригадо 62 гектара тIа кхеду баьца дааращ. БIаьстан юххье денз дика дIадоладир бригадо агротехнически балхаш, оасарах цIена леладир кхаш, хан-ханнахьа хин дийхкар. Из бахьан долаш бригада вIаштIехьдаьлар баьца дааращ дохкара план ханал хьалха кхоачашъе.

Цхьабакъда, шоаш даьхача толамех кхоачамбаь Iанзар бригада членаш. Шоай собране цар лаьрхIар Октябра 45 шу дизара сийна социалистически яхь а йоаржаяь планал совгIа кхы а 70 тонн продукци дIаяла. Из тIахьехам хьал а лаьца оарцагIъяннача бригада коллективо дизза кхоачашдир ший дош.

ХIанз баьца дааращ чуэцара балхаш кхоачашдаь а яьнна, хьатIадоагIача шера хьувкъамаш лакха хилийтар духьа деш дола гуйранара балхаш дIадоладаьд бригадо.

С. ГАЙТЕМИРОВ.

Шура тIаетталу

Наьсарен района СурхотIарча хьайбаш леладераша кхоачашъяьй 9 бетта паччахьалкхенна шура дIаялара план. ХIанз заданел совгIа бIаьш килограммаш шура дIалуш боахк уж.

Дийнахьа юкъера лаьрхIача беттача цхьан Iаттагара 7 килограмм шура йоаккх ферме. Шоай социалистически декхараш кхоачашдаь бала боахк дояркаш Дакиева Лейла, Тумгоева Товсари. Дукха хIама ца эшшаш шоай групперча хIара Iаттагара шишша эзар килограмм шура яьккхай цар.

ХIанз дика тоаяьча, йIоахъяьча помещенешка латт доахан. Шура хIара денна тIаетталу.

И. СУКИЕВ,
ВЛКСМ обкома инструктор.

Отделене пайда лу

Октябра цIейна дикача къахьегама совгIаташца накъа боагIа Шаьла района «Шалинский» совхоза шоллагIча отделене къахьегамхой. Чуийца яла йоал шекара свекла, дIадийна даьннад гурахьа дув ялат, механизатораш зябь оахаш боахк.

Даьча лоархIамаша хьахьокх из отделени пайда луш хилар (управляющи нов. Магомадов). Укх шера планах 203 эзар сом пайда бала безача, нийс бетта 190 эзар сом совгIа пайда беннаб отделене боахамо. Духхьал комсийн сомийи бешамех 25 эзар сом гаргга пайда баьннаб.

Н. ЗАЗДРАВНЫЙ.

ОКТЯБРА СИЙНА

Химически мехкдаьттаи промышленноста болхлошта хьалхашка латтачарех керттера декхар да промышленносте дIайолха кхачан продукташ юкъера дIа а йоахаш синтетически продуктех бизза пайда эцар. Из декхар кхоачашдара дукха болх баьб Грозненски химически завода этилови спирт доаккхача группа.

Укх шера спирт доаккхача группа дика къахьегарах синтетически каучукага дIадаха деза миллионаш пунт ялата кходаьд. Уж доккхий толамаш доахаш къаьстта дика къахьийгад спирт доаккхача № 32—91 цеха коллективо. Из цех заводе эггара дикагIчарех я. Цехерча 4 сменах кхаьнне коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю, цул совгIа ремонтникий кхаь бригада а лелаю из цIи. Коммунистически къахьегама шовзткъа ударник ва. Шовзткъа процент гаргга болхлой дешаш ба. Укх шера цхьабола болхлой техникумаши институташи яьха инженерни балхаш деш ба. Царна юкъе ба П. Трясак, А. Хмелев, И. Лысиков, Э. Скрипкин, иштта кхыбараш а. Кастта институт яьккха баргболаш ба аппаратчикаш А. Костин, В. Лунев, В. Резниченко, И. Соленов, иштта кхыбараш а.

Сийлахь-боккхача Октябра 45 дузача денна сийленца накъа дахара доккхий къахьегама декхараш тIаийцад оаха. Коллективо лаьрхIад октябра бетта план 103 процент кхоачашъе, цох хул сентябра бетта даьккхача спиртал 12 процент дукхагIа. Итт бетта план, ворхI ди хьалха, 24 октябре кхоачашъергья.

Укх хьалхарча 10—12 дийнахьа коллективо баьча балхо хьахьокх тхоашта хьалхашка латта декхараш оаха дика кхоачашдергдолга. Иштта денна план 104 процент кхоачашъяьй.

Ф. РАЙЧУК,
№ 32—91 йолча цеха начальника заместитель.

> ***Колхозхойи совхозий болхлойи! Лакха лоаттаде ахархочун сий. Шоай хьинарерча къахьегамца чIоагIбе юкъара боахам, дукхагIа яха юртбоахама продукташ!***
>
> КПСС ЦК тIахьехамашцара.

Тха торонаш йоккха я

КПСС XXII съезда шу дизараи Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузача деннеи доккхача совгIаташца накъа йода нефтемаслозавода коллектив. Семилетка диьлагIча шера ийс бетта даьхача къахьегама толамаша дегаш гIоздаьхад тха. План 107,1 процент кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле 7,6 процент лакхъяьй.

Завода дикагIча установкех я начальника Ю. Гилядова кулгалду № 40 йола установка, Социалистически Къахьегама Турпалхочо Т. Летковскаяс кулгалду № 18 йола установка. Къаьстта дика къахьегарца цу коллективашта юкъе а белгалъяьнна я воккхагIча оператора СССР Лакхехьарча Совета депутата В. В. Шелубцова кулгалду сменеи, нн. Чибисоваси Семенихинаи кулгалду сменаши. Завода ерригa коллективаш царца нийсъяла гIерташ болх беш я. Инженерно-технически болхлоша дика болх вIашагIболларах доккхий къахьегама толамаш доах завода коллективаша.

Цар новкъосталца хIанзлехьа заводе балха юкъейихьай 400 совгIа рационализаторски предложени. Уж предложенеш еча хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб керттерча инженера заместитель Л. Павлов, производственни отдела начальника заместитель И. Валдонен, контрольно - измерительни служба кулгалхо В. Шпонько, иштта кхыбараш а.

Къахьегама доккхий толамаш дахара дика новкъостал даьд ГрозНИИ Iилманхоша, Гипрогрознефта проектировщикаша, гIишлонхоша, иштта кхычар а.

А. АРСКИЙ,
нефтемаслозавода планови отдела начальник.

Цхьан станокаца —эзар метр

Исторически XXII съезд хинна шу дизареи Октябра 45 шу дизареи сийна яхье яьннача Карабулакерча мастера нов. Афанасенко кулгалдеча бурув деттарий бригада боккха толам баьккхаб. Ханал хьалха — 32 дийнахьа № 109 йолча скважина бурув теха а яьнна, хIанз № 37 йолча Заманкулерча скважина бурув тоха йолаеннай Афанасенко бригада. Бетта цхьан станока лаьрхIача 1000 метр бурув а тохаш йистеяккха лерхI из скважин.

ХIанз къахьегама вахте латтача бурув деттараша дош деннад Октябра 45 шу дузача денна кердача скважина 1200 метр бурув тоха.

В. ТИХОНОВ.

ДикагIа йола тIо-наькъий участок

Нохч-ГIалгIай АССР тIо-наькъаш дехкачеи ремонт ечеи управлене дикагIчарех я № 505 йола тIо-наькъий участок. ВIаштта шин кварталах лелаю цо автомобильни транспортеи, тIо-наькъийи, бувзамеи болхлой обкома Союза карара-кара тела цIе байракх. Дерригa балхаш дика кхоачаш а даь ийс бетта план 169,6 процент кхоачашъяьй участка коллективо.

Балха юкъера дерригa кхоачамбоацараш дIа а доахаш тIатеIIа № 505 йолча участка къахьегамхоша къахьегарах, республике тIо-наькъаш дехкача участкашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай цар.

Наькъаш дехкачар дикагIа йола балха говзал Iомаеш, даим шоай квалификаци лакхъеш, къахьегамхоша тела рационализаторски предложенеш балха юкъе а кхухьаш, семилетка диьлагIча шера дика къахьегаш ба участка къахьегамхой, инженераш, техникаш. Рационализаторий новкъосталца наькъаш дехкачеи ремонт ечеи мел деча балхашта механизаци яьй.

Балха юкъе механизаци яхьарах ийс бетта къахьегама овсарле 155,7 процент лакхъеннай, цо торо хилийтай паччахьалкхенна 82 эзар сом кходе.

У. ГАГИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР тIо-наькъаш дехкача Республикански Управлене воккхагIа вола инженер.

ДукхагIа а дикагIа а

Сийлахь - боккхача Октябра 45 шу дизара сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, сентябрь бетта план 106 процент кхоачашъяьй соттаяь-гарнитурни мебель еча фабрика коллективо. Дикка тIехкхоачашъяьй валови продукци арахецара 9 бетта план а. Къахьегама овсарле 1,5 процент лакхъеннай, продукцега дIадодар 2,8 процент чухнахьа даьннад.

Къаьстта дика къахьийгад коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхара къовсам лелабеча, боккхагIа бола мастераш Жигунов Виктори Агафонов Юрийи керте латтача гIандаши чухьежа кизгаши деча цехий коллективаша. Планал совнагIа эзараш сомий маьха продукци еннай цу цехаша.

Балха нормаш хIара денна тIехкхоачаш а еш, хьалхарча мугIаре латт столяраш Кагирхаджиев Вахидеи Марашев Махьмадеи кулгалду комплексни бригадаш. Массехк балха говзал йолаш, цхьаннена хьалхара вокхан болх бе йиш йолаш ва цу бригадай хIара член. Цудухьа йиш хул къахьегама овсарле лакхъе.

Укх тIеххьарча хана дуккха а дикагIа я мебельни цехо арахецаш йола буфеташ. Цу балха юкъе дуккха керда хIамаш дихьад слесараша Кучинский Владимира, Бадриев Павела, воккхагIа волча мастера Кенза Александра.

С. ХАНБЕКОВ.

Сменах ши норма

Наурски района В. И. Ленина цIерахча комсий совхоза болхлой Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузача денна сийленца накъа бахара яхье а баьнна къахьегаш ба.

Цхьан сменах ши норма кхоачашъю дуккхача болхлоша. Царна юкъе ба В. Сапожикова, А. Антонова, А. Чернышева, А. Селихова, В. Гужва, иштта кхыбараш а. Сменах 800—900 килограмм комсий чуэц цар.

Червленски чхьагIар доаккхача завода хIара денна совхозо 2300—2500 центнер комсий дIалу. Цул совгIа Грозне йохка дукха комсаш а дIакхухьийт.

И. РОГОЖИН.

Астрахански область. Чкъаьрий дахара ийс бетта йола план ханал хьалха кхоачашъярца дувзаденна КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои каспийски чкъаьрахошка дахьийтача моаршало къахьегама хьинар айдаьд областа чкъаьрий промышленноста къахьегамхой. Дуккхача сейнерийи чкъаьрий гIорадеча кемайи экипажаша кхоачашъяьй шера йола задани. Из Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара дола совгIат да. Волго-Каспийски бассейна къахьегамхоша лаьрхIад шера йолча планал совгIа 75 эзар центнер чкъаьрий лувца.

Сурта тIа: Астрахански чкъаьрий консервни холодильни комбината икорно-балычни цеха плота тIа цIе чкъаьрий хьаэцаш боахк.

М. Редькина сурт.
ТАСС фотохроника.

Из чIоагIа пайдана да

1960-ча шера гурахьа денз дIадоладаьдар «Гудермесский» совхоза шоллагIча отделенерча хьайбаш леладераша дIа а ца дехкаш кортамукъа доахан леладелга. ХIаьта укх шера, дикагIа долча боахамашкара хьокхам а эцаш, цар дIадоладир вIалла дажа а ца ухийташ бIарччача шера чу а соцадаь, доахан кхоабилга. Аьхки доаханна маэшша моша доакъар хургдолаш май бетта курганни хьисапе дуккха силос дIаеллар мукх, рожь, люцерна, ча вIашагI а эдеш.

БIарччача аьхки из силос йийхкар доаханна. ХIара Iатта дийнахь-бус 35—40 килограмм кхоачаргйолча боарамах тийлар силос. Цул совнагIа Iатто луча шурий хIара килограммана 250 грамм концентраташи 150 грамм аьлах даьккха хьоари лу. Маэшша хулийт доаханна керда хьекха люцерна, кхыйола баьцаш. Июль бутт бовш шекара свекла тела йолайир доаханна. ХIара Iатта 20 килограмм лора из.

Доахан чусоцадаь кхаба доладеннача хьалхарча шерре а гучадаьлар из чIоагIа пайдане гIулакх хилар. Арахьа доажадеча хана луш хинначул тIех яр аьхки доахана луш йола шура. Масала, соахка август бетта енначул 45 килограмм дукхагIа я укх шера август бетта хIара Iатто енна шура. Шура хIанз а тIаетталуш я. Из хьахьокх къаьст - къаьстача дояркаша йоаккхача шуро. Сентябрь бетта хьалхарча итт дийнахьа ше деттача дерригача доахангара 1525 килограмм шура яьккхаяр доярка Солтаналиева Арапата, хIаьта бетта шоллагIча итт дийнахьа — 1781 килограмм. Цу юкъагIа 325 килограмм дукхагIа шура яьккхар ше деттача доахангара доярка Темирсултанова Маликас а. Соахка сентябрь бетта яьккхачул дуккха а дукхагIа я укх шера сентябрь бетта ферма дерригача доахана енна шура. Соахкарчул 600—700 килограмм дукхагIа шура лу ферма доахана хIара денна. Иззал пайда баьннаб чусоцадаь доахан кхабарах!

Укхаза гучадаьннад хьайбашта мала хий маэшша хилийта дезилга. ТIаккха доаханна шура дукхагIа лу.

— Цкъа водопровод телхаяр тха, -- дувц шурий-товарни ферма бригадира З. Умаханова, — шин дийнахьа канала тIа кхувлаш хий меладе дийзар доаханна. Цу шин дийнахьа 370 килограмм кIезигьелар шура. Водопровод тоаешшехьа юха а шура тIатехар доахана. Мошача доакъара чам тоабар духьа 2,5 процент йола туха берхIа тох оаха цунах.

Иштта да доахана луш йола шура алсамъяккхара ферма коллективо чакхдоаха гIулакхаш. Уж гIулакхаш бахьан долаш социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай ферма коллективо, цхьабакъда, карагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш-м яц из.

Къаьстта чIоагIа йоакхо еш кийчлу хьайбаш леладераш хьатIадоагIача Iанга. Помещенешта ремонт яьй, уж цIенъергйола транспортераш оттаяьй. «Елочка» яха доахан детта агрегат оттаяра эша гIирс хьалбаьб, хIанз цу чу оборудовани дIаоттаеш латт. Кастта болх бе йолалургья из.

Соахка, хIа аьнна, йоачан ма хилле а гонга гIолла боагIаш хотта хулар доахан доахкача метте, хIанз цига асфальт йиллай, фермана хьатIабоагIа никъ жагI билла тоабаьб.

Во дац ферме доакъарий гIулакх а. Йол, гIад, ча кхоачам хиллал кийчдаьд. Асфальт а йилла кийчъяьча майдаш тIа ши гув силос дIаеллай, хIара гувнаца 1600 тонн силос а йолаш. Цул совнагIа кхы а 1000 тонн хьажкIий силос а еллай.

А. МАМАЕВ.

Доазол дехьара

Законах а лоархӀаш деш дола низаш

НЬЮ-ЙОРК, 18 октябрь. **ТАСС-а корреспондента С. Лури** хоам бу:

Укх тӀа дийца хӀамаш Чарльз Диккенса яздаь декхар дӀа ца такхар бахьан долаш даьча къизача таӀазарах дола истори санна хьадага лаьца дац. Из да дӀадахача кӀирах Пенсильвания яхача штатерча Йорк яхача промышленни городе бокъонца хиннача хӀамаех дола дувцар. Ши бер а долаш йола 28 шу даьнна сесаг цӀагӀара араяьккхай, цо цӀен-даьна цхьан бетта цӀагӀа чуягӀарах доагӀа яхча дӀа ца далarах. Цу зӀамигача дезала кхача Ӏалашбе бeзар из я. Йорке арадувлача, дӀадаха кӀира чакхдоаллаш из сесаг воча хьала тӀа хиларах хоам баьча «Газетт энд дейли» яхача газето цу кхалсага цӀи яьккхаяц.

Из къона нана цӀагӀара араяьккха ца Ӏеш, шиӣ мелйолча хӀамах а яьннай — менгех, истолех, гӀандех, яьех, кхыйолча цӀагӀа лелаеча хӀамаех. ЦӀен-да Джордж Дирдорф дӀадахача оршотдийнахьа аукционера уж хӀамаш йохка венна хиннав, цу кхалсага тӀадиса декхар вӀашагӀтохар духьа. Цхьабакъда, цхьанне а тигадац уж миска хӀамаш эца. ТӀаккха Дирдорфа ше ийцай уж 50 доллар а денна, цӀа дӀакъайлад, керда ийца шиӣ «хӀамаш» цхьаннега а ца кхачийтар духьа. Къонача кхалсаго дуккхаза а дехар даьд цунгара шиӣ бериӣ барзкъилгаш хьаэца цӀагӀа чуяхийта со, яхаш. Цо яьхад, шоай мелйола хӀама цу чу йисай, хӀаьта тӀадувха цӀена барзкъа ца хилар бахьан долаш школе ваха йиш йоацаш лел шиӣ 8 шу даьнна кӀаьнк.

Цхьабакъда, г-на Дирдорфа ладувгӀа а тигацар селлара бокъо йоацаш «шиӣ хӀамашта» тӀагӀерташ цо деча къамаьлага. Из бӀаргаго дагахьа къона кхалсаг хӀара конторе массаза яха секретара из вац, е саггота гӀулакхах воалл оалар цунга. 12 октябре пӀаьраска дийнахьа, гӀайгӀано корзагӀъяьккхача къонача нанна, юххера а, цхьан дийнахьа бе болх корабир. Цу тайппара г-на Дирдорфа тӀаккхача а вӀаштӀехьдаьлар цун, цигга дехар дир цо цунга сайрийна пхи сахьат даьлча шиӣ болх йистебаьнначул тӀехьагӀа хьалха шийга хинна квартира хьаелла сона, аьнна. Вокхо тиганзар.

«Газетт энд дейли» яхача газета корреспондента ше еннача интервьюца цӀен-да цхьаккха хӀаманна а ак оалаш вацар, цхьабакъда, раьза воацаш вар из, шиӣ барзкъаш дахьа йоагӀаргйола ха йилла цу кхалсага карагӀдаларах. Сайна паргӀатагӀа йолча ханна мукъа лургба аз хьона, аьлар цо цунга, барзкъаш дӀадахьа. Цул совгӀа, аьлар цо дӀахо, нагахьа санна Ӏа хьай наьна да яха барзкъаш а, хӀаьта иштта бериӣ барзкъаш а хьа хьай дараш а дӀадахьа безам хьай бале, «хьа нана хьалхагӀа са конторе я еза, уж хӀамаш шиӣ йолга хьахайтар духьа».

Ужжамо гӀулакхаш леладе шийна бокъо луш долча законага хьежжа да г-на Дирдорфа леладер. «Частни доалахьенах» кулг тоха йиш ца хилар «чӀоагӀагӀа дола закон» лоархӀаш болча мехка цӀен-да шиӣ хьаштдар де мукъа ва, Ӏаьдало хӀама а ца оалаш.

Вашингтона „гӀайгӀа бу“ Бонно

НЬЮ-ЙОРК, 18 октябрь. (ТАСС). ФРГ кхыча мехкашцарча гӀулакхиӣ министр Шредер селхан США Президентаца Кеннедеца Малхбузен Берлина дош дувцаш вар.

Ассошиэйтед Пресс яхача агентства беча хоамах, цхьан сахьатеи ах сахьатеи Кеннедеца къамаьл даь даьнначул тӀехьагӀа Малхбузен Германе кхыча мехкашцарча гӀулакхиӣ министра корреспонденташка хоам бир, шийи шийца къамаьл даьча США официальни викалийи «цхьа барт вӀашагӀкхийттаб Берлинерча гӀулакхиӣ мах бареи хӀанз эттача хьалашка чакхдаха дезача гӀулакхиӣ хьакъехьеи», аьнна.

Шредера аьлар, ше США визит яхьар канцлера Аденауэра 7 ноябре яхьа лаьрхӀача визита еш кийчо яр да.

Тахан саррахьа паччахьалкхен секретарь Раск волча «балха обед» дарца чакхйоалаш йолча, Шредера 6 ди доаккхаш американски столице йинхьача визитах хиннараш ше доашхаш «Вашингтон пост энд Таймс геральд» яхача газето, масала, белгалду, Шредер вара маӀан дар эггара хьалха «Берлина хьакъехьарча деша моллагӀа Советски Союзо дӀадехараш» ВӀашагӀкхийттача Штатиӣ кулгалхошка дӀатӀа ца эцийтилга. ВӀаштӀехьа болча меттаца аьлча, из да германски гӀулакхаш машар тӀехь къоастадарца дувзаденнача дешашта соглашенеш яра йола торонаш йохае Бонн гӀертилга.

Цхьаккха а хӀама хиланзар

НЬЮ-ЙОРК, 19 октябрь. (ТАСС). Селхан Беттагахьа дахийтача «Рейнджер-5» яхача американски космически кемага «цу тӀара маьлха батареяш талхар бахьан долаш йиш яц шийна хьалхашка оттадаьча декхарех цхьаккха декхар кхоачашде», аьнна, хьакхайкадаьд аэронавтикаи космически аренаш тахкараи йолча Къаман управлене. Управлене иштта хьакхайкадир кема ниӣсде гӀортарах а хӀама хиннадац, хӀаьта «Рейнджер-5», хьагучох, бетта 500 километр гаьна гӀолла тӀех а даьнна, Маьлха гонахьарча орбите а даргда, аьнна.

Гаргга дӀатӀа а даха Бетта сурташ даха а, уж Лаьтта Ӏодала а, бетта тӀехен тӀа прибориӣ комплект дӀатӀакхосса а дезаш дар космически кема.

Радио чуи телевиденеи гӀолла де Голла даь къамаьл

ПАРИЖ, 18 октябрь. (ТАСС). Тахан цӀаькха а (Франце хӀанзара конструкци хувца цун безам ба аьнна хьакхайкадаьча дийнахьа денз хӀанз кхозлагӀа) французски радио чуи телевиденеи гӀолла къамаьл дир президента де Голла. Французски харжархой цо цӀаькха а тӀахьийхар Франце президент хӀанз денз дӀа массане кхадж а тоссаш хоржалва, яхаш йола шиӣ реформа 28 октябре хулча референдуме хьаллацара.

Мадарра аьлча, кхерам тӀатессар де Голла, нагахьа санна мехко «ак» оале... Е, нагахьа санна дукхагӀа бараша «хӀаа» оале а, уж дукхагӀа бараш лоадама дукхагӀа ца хуле, ше отставке гӀоргва яхаш. Иштта моттиг хуле, аьлар президента, «са гӀулакх кхы юха а доагӀаргдоацаш циггача чакхдаьннад».

Доккхиӣ къамаьлаш а деш мамогга хеставеш ше а волаш, дувцар де Голла шиӣ режима «карагӀдаьнна хӀамаш». «Диъ шера чухь,— аьлар цо,— граждaниӣ бокъонаши общественни паргӀатонаши толха ца а еш, мохк прогрессагахьа бига, тоабе, цун сиӣ даккха вӀаштӀехьдаьннад са»...

Де Голла йоахар, нагахьа санна ше «дӀавоале», Францена «хьалхагӀа хинна кегар тӀакхоачаргба, хӀаьта цул тӀехьагӀа дукха ха ялалехьа катастрофа а хургья. Мадарра аьлча, тахан ше даьча къамаьлаца цхьаккха хӀама хиланзар, инарала хӀанз денз дӀа французски президента сенна эш гуччахьарча диктатураца оагӀув болаш йола селлара йоккхиӣ полномочеш яхача деша ала. Цо аьлар, из де деза «Францена гарга цунна тӀалаттача бехктокхама» духьа.

„ЙЕМЕНЕРА РЕВОЛЮЦИ ЧӀОАГӀЪЕННАЙ“

КАИР, 19 октябрь. (ТАСС). Къилбаседа Йемене племенай шейхаш шийна тӀехьабахара Саудовски Араве короля Сауда доадаь Ӏалаьмате дукха ахча — ах миллион риал — кхыча мехкашкарча журналисташка дӀа а хьокхаш, пресс-конференци йир селхан Сане, яхаш хоам бу МЕН яхача агентства.

Пресс-конференци хьаеллаш Йемена премьер-министра Ас-Саляла аьлар, Ӏалаьмате дукха рузкъа долаш волча Сауда, из рузкъа, чӀоагӀа халача хьала тӀа дола шиӣ халкъ паргӀата даккхарга дахийтара меттел, Ӏарбиӣ мехкашка кхаъ а телаш нах оттабаргеи шпионаж лелаяргеи ухийт, аьнна. Цхьабакъда, аьлар Ас-Саляла, идеяши принципаши ахчах эцалургья мотташ вола король Сауд чӀоагӀа гӀалат ва. Цо шийна тӀехьабаха лийрхӀача наха ер ахча революционни правительства хьаделар. Йеменцаш шоай Даьхе йохкаш бац.

Аз дӀакхайкаду, аьлар Ас-Саляла, Йеменерча революце шиӣ позицеш кхоачамболлаш чӀоагӀъяь хилар, хӀаьта нагахьа санна Сауд юха а ахчанца е герзаца цунна хӀама тоха хьоже, цунах а ерраморг хургхилар.

Маьлхо массаза а йӀовхал цхьатара ца теlилга астрономашта гучадаьнна дукха ха я. Масала, хӀанз маьлха йӀовхал лаьгӀлуш я. 1964—65 шерашкахь эггара кӀезигагӀа хургья из.

Дунен дуккхача мехкиӣ Ӏилмахой санна, «Дунен халкъашта юкъера сатийнача Маьлха шу» яхача программах вай маьлха тохкам бе кийчлуш ба хӀанз Эльбрус яхача лоама юххе уллача «Малх» оалача астрономически станце болхлой а. Из Ӏалаьмате йоккха космически реактор массе оагӀорахьара йовзаро йиш хулийтаргья маьлхацеи лаьттеи хулаш долча тайп-тайпарча хӀамашта юкъера бувзамаш дашха, магнитни дуӀаш, гӀинбухе увтта сердалонаш оттаргхиларах, радиобувзама балхаш сецара хьакъехьа хоамаш де, иштта кхыдола хӀамаш довза.

Станце болхлоша къаьстта дукхагӀа терко ю маьлха гома тохкам бара.

Сурта тӀа: лаьрххӀа цу гӀулакха хьаяьча прибораца маьлха гома тохкам беш боахк Ӏилма болхлой Валентин Макарови Анна Подлесноваи.

В. Михалева сурт. ТАСС фотохроника.

Тесса лелабу кхалнаха юкъера болх

Ийс бетта йола производственни план 105,5 процент кхоачашъяьй Наьсарен-Вокзалерча №4 йолча хӀамаш тегача фабрика. Иштта кхоачашъяьй укхаза ассортиментах йола план а.

Ши бӀаь гаргга вайнаьха къона кхалсаг я фабрике. Из боккха низ ба. Цхьан производстве ужжал кхалнах хиларо йоккхиӣ торонаш хулийт кхалнаха юкъера политически кхетам балара болх дика вӀаштӀехьбаккха, цар производственни говзал лакхъе, дешара боарам лакхбе. Цхьабакъда, цу хьакъехьа деш лоадам болаш хӀама дац фабрике. Дуккха болхлой ба укхаза технически минимум ца ховш, производствах дола лоархӀамера хӀамаш ца ховш, дукхагӀа болчарна кхетаде хала а да уж хӀамаш, царна каьхат-мотт ца хар бахьан долаш. Цудухьа эггара хьалха дувца деза кхалнахага дешийтара гӀулакх. Фабрикерча 190 вайнаьха кхалсагах ниӣсса ахаш хӀана бац, аьнна кӀезига дешар ховш ба, хӀаьта вожаш ба дукхагӀа бараш 7 класс яккханза. Ши шуи ах шуи совгӀа ха я фабрико болх бу. Цхьабакъда, кхалнахага дешийтара гӀулакха доал деш саг хиннавац. Цхьа карт мара юкъейоацаш улл сайрийнара школа.

Сайрийнарча школа директора нов. Т. Г. Радионова а фабрика администраце а цу гӀулакха е еззача тайпара йоакхо яь ялаpe, моццагӀе а вӀаштӀехьдаьккха хургдар кхалнахага дешийтара гӀулакх. Хабараш дувцарах кхоачашхургдолаш дац из. Уж хьалхагӀа а дийцад укх шера а дувц. Сайрийнарча школашка занятеш йолаенна 1,5 бутт ха яьннай. Кхы тӀехьадаккха йиш йолаш дац дешара гӀулакх. Сайрийнарча школе а фабрике а вахтови классаш хьа а йийла, дӀадоладе деза дешар.

ВӀалла магийта йиш йоацаш да цу йоккхача коллективе социалистически яхьа гӀулакх вӀаштӀехьдаьккха ца хилар. ХӀаьта коммунистически къахьегам бахьан долаш лоаттабу къовсам хьоабеш а бац фабрике. Партийнии, профсоюзнии, комсомольскии организацеша цу хьакъехьара шоай декхараш дицдаьд.

Эсала лел фабрике политико-массови болх. Наггахьа мара ешац лекцеш. Фабрике лекцеш ешаш хилац районера кулгалхой. ЦӀаккха а гӀалгӀай меттала лекцеш йийшаяц укхаза. Эсала ба пенгазета чулоацам. Газета тӀа кӀезига хул дикагӀбариӣ гӀулакхаш дувцаш йолеи балха дисциплина телхаерашта Ӏотташ йолеи материалаш. Иштта эсала да укхаза гойтара агитаце гӀулакх.

Художественни самодеятельность йицъеннай фабрике. Цхьаккха а болх бац цу хьакъехьа беш. Культурно-массови балхех укхаза дер духхьал цхьа кино хьокхар мара дац, хӀаьта из хьокхар а лерттӀа вӀаштӀехьдаьккха дац.

Белгалдаккханза даргдоацаш да производственни гӀулакхаш толамца кхоачашдара фабрикерча болхлошта эшаш дола гӀулакхаш вӀаштӀехьдаьха ца хилар. ВӀаштӀехьъяьккхаяц бӀайха кхача бола буфет, хӀама даа моттиг, салаӀа ЦӀе уголок.

КхоалагӀа шу да цу гӀулакхашта лаьрхӀа хьалдоладаь цӀенош юкъах а дита латта, латтара бахьан яйгача промышленноста управлене ахча хьа ца хецар да яхаш.

Иштта гуш да фабрични профсоюзни комитето а, кхалнаьха совето а, комсомольски организаце а балхаш во деш хилар. Къаьстта ала деза комсомольски организацех. Веррига а итт саг мара вац ерригача фабрике комсомоле волаш, хӀаьта царца йиъ мара гӀалгӀай кхалсаг яц. 80 процент кхалнах ба комсомоле хила йиш йолаш. Фабрикерча партийни организаце а ВЛКСМ райкомо а тесса лелабу къонача кхалнаха юкъера болх.

Кхалнаха юкъера болх бувцача хана эггара хьалха дагайох парте райком, цун кхалнаха юкъера болх лелабу отдел (зав. нов. И. А. Точиева). Фабрика гаьна яц парте райкома а, райисполкома а, ВЛКСМ райкома а. ДӀахо магийта йиш йолаш дац кхалнаха юкъера болх иштта тесса лелабар, е йоагӀача тайпара йоакхо е еза кхалнаьха.

Хь. МАГОМЕДОВ.

Грозненски химзаводе полиэтилен доаккхача цехе аппаратчикал болх беш ва Хизриев Леид. 1961-ча шера мара аппаратчикал болх бе волавеннавеца а дукха хана денз болх бу къаьна болхло санна дика кхет из шиӣ балхах.

Болх дика барал совгӀа общественни балхах а дика дакъа лоац цо. Цеха комсомольски бюро члени пенгазета редактори ва Леид. Аппаратчик ше хиларах кхоачам ца беш, кхы а тайп-тайпара балха говзалаш Ӏомаеш ва из.

Сурта тӀа шоана гу Хизриев Леид. **И. Плиева сурт.**

КЪОНАЧА ПИСАТЕЛИЙ СЕМИНАР

16-ча сентябре Х. Нурадилова цӀерахча театре шоай болх дӀаболабир къоначa прозаикийи поэтийи республикански семинаре дакъа лоацаш хиннараша. Нохч-ГӀалгӀайчен писателий Союза правлене председателa Ахматова Раиса докладага ладийгӀар цар эггара хьалха. КПСС XXII-ча съездо писателашта хьалхашка оттадаь сийлахьеи доккхийи декхараш дийцар поэтесса. Керда саг хьалкхевара дикача произведеней лоархӀам боккха хилар кертагӀа а даькха, иштта произведенеш язъеш болча къаьнача а къонача а писателий цӀераш а яьха, нов. Ахматовас аьлар:

— Шоай гӀулакх доккха маӀан долаш хилар кӀоаргга кхета а деш, къахьегамхой дегага кхоачаргйола произведенеш язъе а ховш нах ба хӀанз нохч-гӀалгӀай литературе къахьегараш.

Укх тӀеххьарча хана Мусбек Кибиев, Султан Юсупов, Саид Чахкиев, Ахьмад Дакаев, Ахьмад Боков, Махьмад Дикаев, иштта кхыбараш санна бола кагирхой нохч-гӀалгӀай литературе баьхка хилар геттара дика хеташ белгалдаьккхар Ахматовас. Кхы а дукхагӀа дог гӀоздоаккхаш хӀама да, аьлар цо, царца вай литературе талант йола вайнаьха кхалнах а бахкар: Кодзоева Тамара, Махмудхаджиева Тамара, Курумова Сулима, иштта кхыбараш а.

Пренеех къамаьлаш дир 18 саго: къоначa критика Ю. Айдаева, эрсий меттала яздериӣ объединене кулгалхочо Е. Ксендзова, къонача поэташеи прозаикашеи Х. Сатуева, М. Дикаева, Ш. Окуева, С. Чахкиева, С. Юсупова, А. Бокова, А. Ганижева, иштта кхыбараша.

Къонача писателашта цӀенача дагара хьехар а деш, цар произведенешцара керттера кхоачамбоацараши уж дӀадахара наькъаши белгал а деш къамаьлаш дир нохч-гӀалгӀай литературе дуккхача хана денз болх беш болча писателаша Х. Муталиева, Н. Музаева, М. Мамакаева, А. Ведзижева, А. Хамидова, И. Базоркина, иштта кхычар.

Пленарни заседани чакхйоаллаш къамаьлаш дир Москвера еначa поэтесса Ирина Озероваси КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе нов. Александровеи.

ШоллагӀча дийнахьа творчески секцешта бекъа а бенна, къонача писателий керда произведенеш кӀоаргга йоашхаш хилар семинаре баьхкараш.

Х. БЕРСИЕВ.

ХЬАЖКӀАШ ЧУЭЦАШ БОАХКАЧАРНА

Делкъа ха я. Дукха нах гулбеннаб Наьсарен района ТӀойЮртарча кхаш леладериӣ культстане.

— Сакъердаме дӀаяхьа безам биӣ шун делкъа ха? — хетт болхлошка цхьан юккъерча шерашкарча кхалсаго.

— Лов, геттара дика лов, — гӀадбахаб нах.

ЦӀаьхха пандара оаз хьахоз. Долалу халхар. Болхлоша тӀоараш детт, бел. ЧӀоагӀа говза ду Шауловси Плаксуноваси татариӣ халкъа халхар. Хоза доаккх Михайловас «СалаӀа цӀавоагӀа къона моряк» яха илли. Сакъердаме я концерта кхыйола номераш а.

Иштта салоӀийт хьажкӀаш чуэцаш боахкачарга Грозерча машиннаькъахой культура ЦӀагӀара баьхкача художественни самодеятельноста артисташа.

Укх деношка пхе отделене концерт оттадаьд цар. Баркал оал къонача артисташта кхашка боахкачар.

М. ХАНОЕВ.

Къонача зрителашта— керда спектакль

Укх деношка В. И. Ленина цӀерахча культура ЦӀагӀа къонача зрителa театро Г. Медынскеи В. Токаревеи язъяь «Шелестова Антона вахар а зулам а» яха спектакль оттайир. Спектаклага хьажа баьхкабар тайп-тайпарча школашкара дешархой, юххьерча классашкара денз лакхерча классашка кхаччалца.

Спектакль йолаялалехьа зале гулбеннача дешархошца «Вахара юкъе даим моттиг я денал дӀахьокха» яхача темах къамаьл хилар. Граждански тӀем тӀа а Даьхен тӀем тӀа а дакъа лоацаш хиннача нн. Н. Чубукинеи СССР Лакхехьарча Совета депутата В. Шелубцовеи дийцар мишта хьахьокх саго денал маьрша вахача хана а.

№ 15 йолча школа-интерната дешархочо Музаева Любас дийцар дукха ха йоаццаш Советски Арме салтечо, гӀалгӀай зӀамигача саго Сапралиев Абукара шоай эпсар ахка водачар кӀалхарваккхар. —Из денал дола гӀулакх де цун вӀаштӀехьдаьннад, вай Советски Даьхен сиӣ дола воӀ ше хиларах, — аьлар Любас шиӣ къамаьл йистедоалаш. Дукха дийцар цу хьакъехьа зрителаша а.

Къонача артисташа шоаш оттаяьча спектаклаца хьагойтар зрителашта болх а ца беш, хӀамаш а лечкъаеш лелача тунеядциӣ вахар, царех дӀа а кхийтта, вахарца а дешарца а малагӀа, мишта дакъа лаца деза ца ховш тувлавеннача Антона вахар а чӀоагӀа во могадеш долга.

Дика вӀаштӀехьъяьккхай спектакль режиссера нов. Маляна, цун помощника нов. Костоева. Ужжамо йола спектаклаш каст-каста увттае а дешархой цига аха а беза.

А. ГАНИЖЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Столбняк яха лазари цунна ду дарбеи

Столбняк — дӀа-юха доалаш, халеи кхерамеи лазар. Цун белгалонаш гучайоал центральни нервни системера лелаш йола нервни клеткаш лазар хьедеча шиӣ тайпарча токсино яьча човнага хьежжа дегӀацара тайп-тайпара пхьидаш увза а луш, хобаяларца.

Столбняк хьоадер я чӀоагӀа са долаш йола шиӣ тайпара столбняка микроба. Уж тайпа микробаш йоахкаш хул нахах, говрех, доахах. Цар чурашка йоахка столбняка микробаш чишаца араювл. Из чиш (кхо) кхийтта лаьтта (хаьсийи сомийи бешамаш, арара дом) столбняка микробаш йоахкаш хул. Столбняка микробаш хьайбай чурашка йолх, цар демийла керча а деш дуача доакъарца. Хьайбайи наьхеи чурашка йоахкача хана столбняк яха лазар хьоадац столбнячни микробаша. Столбнячни микробаш, токсин а Ӏеттаеш, дегӀа а ух, еба а еб човнашка. Столбняк эггара дукхагӀа чӀоагӀлу яьрдача, йийлача, хӀама Ӏоттаенна хиннача човнашка, къаьстта а когашта хиннача, лаьтта, кхо, дом чубахача човнашка.

Столбняк хьадала тарлу лоадама йоацача човнашка гӀолла — ког биача, марцхилг даькхача, и. кх. дӀ. а.

Масала, Наьсарен районерча кӀаьнка А. М., Ӏо а кхийтта, аьрда кулга пӀелг а хоадабир, юхьа тӀара марцхилг а даьккхар. Чов лорага хьекхаяц. Цудухьа столбняк де деза дарба ца деш дисад. Массехк ди даьннача гӀолла столбняк яха лазар кхийтар кӀаьнках. Лазар кхийттача шоллагӀча дийнахьа лора тӀавигар кӀаьнк, цу дийнахье а больнице Ӏовужавир из, цхьабакъда, лораша дарба даьдале а, увзалуш вӀашкаяьхкача дегӀацарча пхьидаша са а дикъа, кӀаьнк шоллагӀча дийнахьа велар. Уж тайпа моттигаш дуккха а я республике.

Ха дезаш да, цӀагӀа— бӀехача, бер даьча кхалсага а керда даьча бера а столбняк яха лазар хила тарлуш хилар. Масала: Шаьла районе цӀагӀа Ӏодаь 12 ди доаллашехьа цамогаш хилар бер М. Х. Лазар кхийтта 6 ди даьлча мара лорага диганзар из, цудухьа, махулла дарба даьдоллашехьа а, гоадаь лорашка дигар бахьан долаш укх шера 12 июле бер делар.

Столбняк яха лазар дукхагӀа хулаш йола ха бӀаьсти, ахка, гуйра я. Эггара дукхагӀа из лазар хул юрта бахача наха.

Лазар аттагӀа кхет 7 шерагара 14 шерга кхаччалца ха яьннача бераштa.

Столбняка микроб човна чу яхачул тӀехьагӀа лазар хьале 5—14 ди доал, цкъаза из ха беттага кхоачаш а кхы дукхагӀа а хул. Кхетташе а чӀоагӀа кхет из лазар. Цкъаза лазар кхетаргдолга хойташ чов лазаш дуккха ханащ йоах, боча йоал. Лазара **хьалхара белгало** я мочхалиӣ пхьидаш къовлаялар а цунца дувзаденна баге хьаелла хала хилар а. Лазара **шоллагӀа белгало** я уне велакъежар — хобораш дувл хьажаюкъе, бӀарга ногӀараш готлу, дистматташ даьрже Ӏоохкадале хул.

Цхьа ха яьннача гӀолла оза а лийя, вӀашкаяьхкача фоартан тӀарчеи букъа тӀарчеи пхьидаша унахо аркъала соттаву. Цун дегӀ иштта сетта хилар бахьан долаш садаха хала хул унахочоа. Унахочоа кӀезиг-дукха гӀар-тата даь а, сердало Ӏаьткъа а новкъарле хилча, кхы а чӀоагӀагӀа къовлалу дегӀацара пхьидаш. Пхандараштa юкъера, наькха, мочхалиӣ пхьидаш сов чӀоагӀа къовлаяларах са ца а доаккхалуш унахо вала тарлу.

Столбняк дӀадаккхара дикагӀа дола дарба да из лазар кхийттача хьалхарча 2—3 дийнахьа цунна духьаларча сывороткаца маьхиӣ деттар. Цудухьа лакхехьа вай йийца белгалонаш гучаяьлча, цу сахьате лорашка даха деза.

Столбняк яха лазар ца кхетийтара эггара дикагӀа дола дарба да профилактически кӀигаш дахар. Лораша аьннача ханна кӀигаш даьхача столбняк яха лазар 5—10 шера тӀехьа доаккх. ХӀара 5—10 шу масса-за доал анатоксинаца цкъазза маха а тохаш юха а кӀигаш доах столбняк ца кхетийтара.

Чов хиннача хана столбняка духьала еш йола профилактика ю цхьан ханна анатоксинаца кӀигаш дахарца а столбняка духьаларча сывороткаца маха тохарца а. Чов хинначул тӀехьагӀа мамогга сихагӀа бу из болх. МоллагӀа чов хиннаяле а из тайпа профилактика яьчул тӀехьагӀа унахочоах столбняк яха лазар кхетац.

Лоадама еце а моллагӀча човно столбняк хьоаде тарлу.

ЦӀока хоададаьчул тӀехьагӀа, къаьстта а чов бӀехъенна яле, лорашка ваха веза.

Столбняка духьала кӀигаш дахийта шоашта. Цар шо лорадергда столбняк яхача лазарах!

Е. ДАНИЛОВА,
Республикански санэпидстанце эпидемиолог.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цӀерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Иззал дукха ца хулаш».** Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗӀамига зал № 1 — **«Иззал дукха ца хулаш».** Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗӀамига зал № 2 — **«Сентябрера безам».** Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.

ЗӀамига зал № 3 — **«Алешкина безам».** Долалу: 1.30, 3.30, 5.30, 7.20, 9.30.

«Родина» цӀерахча кинотеатре

Бериӣ сеанс — **«Конеках-Горбунеках бола фаьлг».** Долалу: 9.

«Хала бекхам». Долалу: 11, 1, 3, 7.15, 9.15.

ДӀаьхдаь сеанс — **«Боадонал котбаьннараш».** Долалу: 9.15.

22-ча октябре денз — **«Са зӀамагӀа вола воша».**

Поселке Черноречье, Верхоянская улицагӀа № 10, квартира 4 вахача гражданина **Уланкин** Николай Радионовича суде деннад Татарски АССР г. Альметьевске яхаш йола гражданка **Колькова** Лилия Леонтьевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Татарски АССР г. Альметьевскерча халкъа суде.

Город Грозне, Субботникова улицагӀа, 40 кв. 2, яхача **Захарченко** Анна Гавриловнас суде деннад город Грозне, Субботникова улицагӀа 40, кв. 2, вахача **Захарченко** Леонид Григорьевичацара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦӀеча фронтовикий улица, 15. **Телефонаш:** редактора вам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цӀерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03181 Заказ № 5516.